

REDACTIA  
și ADMINISTRAȚIA  
Strada Zrinyi N-rul 1

INSERTIUNILE  
se primesc la administra-  
ția.

Mulțămite publice și Loc  
deschis costă șirul 20 fl.

Manuscrisurile nu se ia-  
napoiază.

# ROMÂNUL

Centra oraș și interurban  
Nr. 750.

## Aviațiunea și războiul.

Paris, 24 Septembrie.

În apus, manevrele de toamnă au luat sfârșit. Ele au lăsat în urma lor o impresie de admirațiune și de uimire, în care se amestecă și un vag sentiment de groază în prevederea nedeslușită a unei catastrofe viitoare.

Manevrele franceze, germane și engleze au fost complicate în acest an cu participarea absolut hotărâtoare a armatelor văzduhului. Dirigeabile și aeroplane au evoluat deasupra regimentelor simulând războiul; ele au prins și înregistrat toate mișcărilor, au prevenit tirul artileriei și combinațiunile cavaleriei cu o infailibilă luciditate. Comandanții corpurilor de armată au fost nevoiți să modifice de zeci de ori pe zi planurile lor, în urma rapoartelor primite dela observatorii lor sburători.

În Anglia, știți ce s'a întâmplat: regele George a fost silit să dea un ordin de zi prin care să declare manevrele sfârșite înainte de timp, din pricina recunoștințelor făcute de aviatori. Soldații văzduhului au surprins cu atâta precizie marșurile părților adverse, încât statul-major englez a văzut zădărnice toate combinațiunile tari. Armatei beligerante le-a fost cu neputință să-și urmeze manevrele. Cazul se poate asemăna cu acela al unor jucători de cărți, cari ar juca cu cărțile pe față. Cum și-ar putea ei urma partida, când nici o combinație nu le-ar fi posibilă sub privirea clar văzătoare a partenerului lor? Să ne închipuim acum, că faptul ar

avea loc într'un adevărat războiu: el ar da naștere unui masacru general.

.\*

Germania a dovedit în manevrele ei din anul acesta, că armata ei aeriană e admirabil organizată din punctul de vedere al hangarelor. Aviatorii ei însă sunt aproape nuli, față de importanța armatei germane. Văzduhul Saxoniei a fost brăzdat de foarte puține aeroplane; dirigeabilele nemțești au întâmpinat accidente peste accidente. Wilhelm II s'a arătat, zice-se, destul de nemulțumit de mersul manevrelor din acest an: mișcările corpurilor de armată s'au dovedit prea incete și observațiunea aeriană a lăsat de dorit.

Germania e cu mult inferioară neamurilor latine în ce privește aeroplanul, fiindcă inițiativa personală este o calitate latină. În schimb însă, germanii s'au arătat capabili de o organizație colectivă admirabilă. Am spus mai sus că hangarele lor sunt incomparabile. În sine luat, faptul acesta e plin de merit; el se dovedește însă absolut ineficace față de progresele aviațiunii franceze, bunăoară. În Franța, aeroplanele sunt astăzi așa de bine reparate, materialul tehnic așa de perfecționat, încât ele nici nu mai au nevoie de hangare. Aparatele de sburat se identifică așa de bine cu regimentele pe cari le însoțesc, încât au ajuns să poată fi păstrate pe dealuri, în văi, pe câmpie și în păduri, ori-care ar fi pozițiunea pe care o ocupă batalioanele și statul major. Ca un cal bine dresat, aeroplanul e în orice moment la îndemâna aviatorului, gata să sboare la cel dintâi semnal. Complicațiunile locurilor de

aterisat și al hangarelor nu mai există astăzi pentru aviatorii francezi. Aparatele lor agile, ușoare, înaripate, se supun la toate capriciile lor.

Germania și-a dat seama de inferioritatea ei aeriană și a căutat s'o compenseze, înarmând cu mitraileze aeroplanele lor cuirasate, faimoasele lor *Tauben*, a căror menire, într'un eventual război, va fi de a trage asupra sburătorilor francezi, zădărnindu-le în acest chip activitatea lor de observatori. Și măsura e redutabilă, într'adevăr. Francezii nu posedă încă aeroplane blindate și înarmate cu mitraileze. Ei sunt însă pe cale de a le fabrica, în urma învățămintelor trase din recente manevre. Cuirasa aparatelor nemțești este de trei milimetri în grosime; cea a francezilor va fi de trei milimetri și jumătate. Astfel că distanța foarte mare între aviațiunea franceză și cea germană se va păstra aceeași și de aci înainte.

.\*

La manevrele franceze au luat parte în mod efectiv cincizeci de aeroplane, detașate din cele cinci sute ale armatei. Activitatea lor a fost uimitoare de precizie. Toate au sburat, pe ploaie, pe vânt, pe vijelii cumplite. Nu s'a înregistrat absolut nici un accident. Și la terminarea manevrelor, cele cincizeci de aparate au pornit toate în sbor, în aceeași clipă, la un semnal dat, și au străbătut văzduhul ca un stol de păsări enorme, într'o ordine surprizătoare. A fost un spectacol grandios și înălțător.

Marele duce Nicolae, care a asistat la manevrele franceze și-a exprimat adâncă

## Alimentațiunea cu mămligă.\*)

De Dr. Al. Tălășescu.

1. *Istoria mămligei.* Cuvântul „*mămligă*” nu este propriu al fămei de porumb. Înainte de în-ducerea porumbului de către Șerban Vodă antacuzino (la 1715), acest cuvânt există în limba noastră și însemna făina și pâinea de mei cu care se nutrea în vechime populațiunea noastră română. Ca dovadă este faptul că, cu sută de ani mai înainte, Sașii în bătaie de joc îl porecliseră pe Mihai Viteazul: „*Malai-Vodă*”.

Pe lângă numele de mei (latinește: *milium*) întotdeauna am avut și pe acel de mămligă care după Hașdău ar fi rămasă în formă dace *malana* care prin reduplicare a dat cuvântul *mămligă* și în urmă *mamaliga*. Când făina de porumb a luat locul celei de mei, aceste denumiri au trecut de-a întregul la derivatele porumbului. De altfel pe lângă „*polenta*” există și cuvântul „*melega*” și la italienii din Sicilia și Genova și însemnează tot mămligă, cu toate că pe acolo n'au umblat Dacii. E foarte probabil dar că acest cuvânt este tot latin popular și că l-au adus aici cu o parte din coloniștii romani după cucerirea Daciei și în acest fel este mai

verosimil ca cuvântul dac *malena* asociat cu cel latin rustic *melega* să fi dat naștere la *mămligă* — *mamaliga*.

În Banat *mamaliga* se cheamă „*coleşă*”, dela sârbescul „*coleş*”, care însemnează tot „*meiu*”. Aceasta este o nouă probă că mămligă de mei era răspândită și în părțile bănățene înainte de existența porumbului.

În Munții Apuseni (la Moti) și pe Crișuri se numește „*mămligă*” (în Spania „*millias*”) pâinea făcută din „*făină de mămligă*” (cucuruz), coaptă în cuptor ori în țest”.

În părțile de nord ale Transilvaniei și ale Ungariei Români numesc mămligă „*tocană*”, dar nu servă ca pâine ci se mănâncă *pripită* cu lapte, brânză etc. Așa se vede că altădată, în timpuri mai bune, mămligă se mănâca numai cu tocană, dar timpurile grele, ori Ungurii, au lăsat pe bietul român cu „*tocană fără carne*”.

2. *Valoarea nutritivă a porumbului.* Aceasta poate fi examinată din patru privințe: a) *făină de porumb* simplă în comparație cu cea de grâu și de alte cereale; b) *mămligă* în comparație cu *pâinea* de grâu și de secară; c) *mămligă* coaptă în cuptor; d) *pâinea de grâu amestecată cu făină de porumb*.

a) *Făina de porumb* se apropie mult de cea de a grâului mijlociu, putem zice chiar că analiza chimică este mai favorabilă pentru porumb decât pentru grâu din cauza grăsimii mai multă ce conține. Astfel:

	Porumbul	Grâul
	conține la 100	
Ancidou	58.4	59.7
Albuminoide	12.2	14.6
Dextrină, glucoză	1.5	7.2
Materii grase	7.0	1.2
Celuloză	2.1	1.7
Săruri minerale	1.1	1.6
Apă	17.7	14.0
	100.0	100.0

Calculând acum valoarea calorică a cerealelor după norma că

1 gram de albumină produce în corpul nostru 4.1 calorii, 1 gram grăsime produce în corpul nostru 9.3 calorii, 1 gram de hidrat de carbon în corpul nostru 4.1 calorii, va rezulta că 100 gr. făină de grâu conținând 14% apă produce 343.20 calorii, 100 gr. făină de porumb conținând 17.7% apă produce 363.08 calorii, 100 gr. făină de secară conținând 11.4% apă produce 367.10 calorii, 100 gr. făină de orz conținând 11.9% apă produce 361.60 calorii, 100 gr. făină de orzoaică conținând 11.5% apă produce 363.80 calorii, 100 gr. făină de ovăș conținând 7.3% apă produce 410.10 calorii, 100 gr. făină de orez conținând 7.3% apă produce 359.40 calorii.

Un om adult are nevoie să-și procure prin hrană după sex și muncă ce dezvoltă dela

\*) Lecțiunea 20-a din „*Călăuza sanitară și agricolă a plugarului român*” ce va apărea în zilele acestea în editura „*României Agricole*”.

lui stupoare față de capacitatea aviatorilor militari din Franța. Bătrânul frate al lui Alexandru III. a rămas pur și simplu năit. Toastul pe care l-a rostit la încheierea manevrelor, a fost expresia entuziasmului și a admirațiunii lui.

Da, aviațiunea franceză face pe zi ce trece progrese uriașe, lăsând cu mult îndărătul ei celelalte neamuri omenesti. Caracteristic e faptul, că cu prilejul recentelor manevre, nici un aviator militar nu s'a putut distinge de ceilalți prin vre-o acțiune deosebită. Disciplina cu care au îndeplinit ei ordinele primite și precizia, cu care le-au executat, au fost unanime. Cu toții au dat dovadă de aceeași capacitate, de același sânge rece și de același curaj. Acțiunile pe cari le-au săvârșit ei au avut asupra manevrelor o înmăsurare așa de covârșitoare încât, dacă ne gândim la un eventual război european pornit în condițiile acestea, nu ne putem stăpâni un fior de teroare.

Un ziarist francez, care a asistat la războiul ruso-japonez pe câmpiile Mancuri, ne-a amintit că războiul modern se va caracteriza mai ales prin mișcări de trupe în timpul nopții, în întinerec, atunci, când aeroplanelor nu vor putea fi de nici un ajutor. În cazul acesta, rolul va fi al dirijabilelor. Ca niște enorme paseri de pradă, dirijabilele cu motoare fără șgomot, vor zbâna încetșor deasupra câmpurilor în cari se vor mișca armatele, și proiectând asupra lor puternicele proiectoare electrice cu cari sunt provăzute, vor putea însemna mișcările la cari se dedau soldații. Vom avea asadar, aeroplanelor în timpul zilei, iar în timpul nopții enormele baloane cu cârmă. Aeroplanelor prin natura lor, vor evolua la lumină, grație iuteții și micimii lor, care le va feri de gloante; noaptea va fi însă vulnerabililor dirijabile, căora întunecul le va favoriza activitatea.

Sigur e însă, că dintr'un viitor război unul dintre rolurile cele mai decisive se va juca în văzduh.

Păsări de zi și păsări de noapte, aeroplanelor și dirijabilele vor contribui la

învingerea omenesti. De acum înainte, cerul va nemesteca și cerul în certurile lui. De sub pământ, din apă, de pe suprafața globului și în văzduh, oamenii vor trimite omenesti moarte cu blită și variată. De când e lumea scopul cel mai important al omenesti a fost să se întredistrugă. Cele mai enorme contribuțiuni ale geniului omenesc s'au îndreptat întru acest punct. Și pe zi ce trece, geniul acesta se luminează tot mai viu, și își întinde tot mai larg domeniul său. Scopul lui principal rămâne însă tot distrugerea. De aceea, când a scris Anatole France, că războiul este angust, el a spus un adevăr mare, cu toată ironia în care l-a învăluit.

Adrian Corbul.

**Congregația comitatului Arad. Luni în 30 Septembrie n. se ține congreția de toamnă a comitatului Arad. La ordinea zilei vor fi chestiuni de mare importanță, unele cari ating mai aproape și interesele noastre românești, atât generale, cât și cele din comitatul nostru. Este deci de dorit ca membrii români ai congreției să se prezinte în număr complet. Facem în acest înțeles apel către toți membrii români, rugându-i să ieie nesmintit parte la această adunare comitatensă. Membrii aderenti ai partidului național român în presară, adevă Duminecă în 29 Septembrie n., la orele 8 seara vor ține o constătuire în localurile redacției „Românului”, la care asemenea ar fi de dorit să ieie parte cât mai mulți dintre reprezentanții români.**

„B. H.” și audiența episcopului Radu la legatul papal. Față de informațiile mai multor ziare, că în urma intervenției moștenitorului de tron, P. S. Sa episcopul Radu a primit dela legatul papal Van Rossum cu ocaziunea congresului eucharistic, asigurări liniștitoare pentru Români cu privire la crearea episcopiei unguerești, — imperialistul „B. H.” numeste lansarea acestei știri o perfidie tendențioasă a cercurilor interesate. O intervenție a moștenitorului de tron, zice „B. H.”, n'a putut avea loc, de vreme ce această intervenție ar fi fost cu mult mai naturală înainte de publicarea bunei papale. Astăzi însă, după ce știm că Șeșunul de Roma a hotărât în favorul creării episcopiei, chiar

ca să se încerce cu salivă, ca însăși în deajuns apoasă, așa că o înțelegem aproape nemestecată în gură. Afară de aceasta mămăliga n'a fost, ca pânea, subțire înainte de ferbere la o fermentațiune (dosă) prin care iarăș se transformă o parte de amidon în dextrină și zahar, ușorând mult rolul organelor digestive.

Generalul Averescu la monarhul nostru. Din Viena primim știrea, că r. general Averescu șeful statului major român, a fost primit Lauda în audiență de către M. Sa monarhul nostru. Ieri d. Averescu a luat parte la prânzul de curte dat în onoarea principelui Adolf de Lippe-Schamburg.

Voci de presă asupra expozeului ministrului de externe. Ziarele din Viena se ocupă toate în loc de frunte cu expozeul ministrului comun de externe, contele Berchtold și inzistă în special asupra celor spuse despre situațiunea din Balcani. Ziarele din străinătate deasemenea înregistrează în articole lungi vorbirea contelui Berchtold. Dăm mai jos păreriile câtorva ziare mari despre însemnătatea expozeului.

„Fremdenblatt” din Viena scrie, că după cele spuse de contele Berchtold nimeni nu mai poate sta la îndoială cu privire la cauzele crizei actuale din Balcani și la mijloacele cari ar putea fi apte pentru sanarea situațiunii. Să sperăm că în cel mai scurt timp factorii decizători ai diplomației europene vor afla calea potrivită pe care să îndrume politica în Balcani.

„Deutsche Tageszeitung” din Berlin observă, foarte just, asemănarea între expunerile contelui Berchtold cu acelea ale cancelarului german. Aceasta împrejurare n'are decât să bucure diplomația Germaniei, aliata monarhiei austro-ungare.

„Tribuna” din Roma constată cu bucurie că impresia ce a făcut-o expozeul în Austria, a aflat un viu ecou și în Italia. Ziarul relevă îndeosebi partea referitoare la relațiunea monarhiei cu Italia, care, cu toate că privește cu inimă liniștită peripețiile războiului din Tripoli-tania, vede totuș cu deosebită bucurie și recunoștință intențiunile bune ale aceluia, cari se întrepun pentru pace. Politica balcanică a monarhiei a fost în toate timpurile aprobată de Italia, fiindcă și ea a fost totdeauna animată de dorința, ca ordinea și starea de mai înainte în Balcani să rămâie netulburată.

„Temps” din Paris vorbește cu deosebită simpatie despre expunerile ministrului nostru de externe. Franța, zice numitul ziar nu poate decât să se felicite de declarațiunile lui Berchtold, care ne asigură că în bunele relațiuni ce le avem cu monarhia, nu amenință să intervină o schimbare.

2800—4100 calorii pe zi\*). Calculate aceste calorii în ceea ce poate făina ar egala cu 750—1100 gr. făină de grâu și cu 750—1100 gr. făină de porumb pe zi. Așa dar considerând că în făina de porumb găsim reșinite albuminoidele, lipidele, carburile și materiile grase în proporțiuni mult mai mari ca în făina de grâu, putem afirma că alimentațiunea cu porumb se apropie de tipul alimentului complet.

\*) Dacă transformăm însă făina în pâne și în mămăligă de porumb, lucrurile nu se mai înfățișează în aceeaș valoare.

**Mămăliga.** Prețim văzurăm în Lectiunea 18-a, din un chilogram de făină de grâu avem 1500 gr. pâne bine coaptă, ba când e vorba de făină de lux, putem avea pâne coaptă frumoasă, conținând numai 25% apă.

Luând acum în vedere că din 500 gr. făină de gradul bună, bine cernută, facem (după experiența noastră proprie exact două chilgr. mămăligă bine fcartă, bine legată (cântărită caldă și apoi a prins coaja, conservând forma), pentru ca să ne asigurăm cele 2500—4100 calorii pe zi ar trebui să consumăm zilnic cantități de 2800—4400 gr. de mămăligă.

Asadar făcând comparație între diferite feluri de pâni vom avea:

Din 1 chilogram pâne albă de grâu cu 35.3%

apă 2679 calorii, din 1 chilogram pâne neagră de grâu cu 43.6% apă 2315 calorii, din 1 chilogram pâne de săcară și grâu cu 35.3% apă 2623 calorii, 1 chilogram pâne de săcară cu 35.7% apă 2601 calorii, din 1 chilogram mămăligă de porumb cu 300% apă 939 calorii.

Unii cred că deoarece un chilogram pâne are volum de două ori cât mămăliga, aceasta din urmă este tolerată bine de stomac și în cantități mari. Aceasta părere este înșelătoare deoarece în alimentațiune este de mare importanță nu numai valoarea nutritivă a alimentului introdus în stomac, ci mai ales întru cât saliva din gură, prin mestecare, și suc gastric prin mistuire poate ataca și descompune alimentul, pentru ca să poată fi cu lesnire absorbit (asimilat) din intestine în sânge.

Am văzut la pânea de grâu și de seară că valoarea nutritivă a pânei crește după calitatea făinei din care este coaptă și că pierderea azotului prin materii fecale (scărna) este cu atât mai mare cu cât pânea a fost de calitate mai inferioară. De altfel trebuie să luăm în vedere și mestecarea în gură a pânei: amidonul din pâne înmuiat în salivă se zaharifică în parte, adevă se transformă în dextrină și zahar care ridică mult valoarea lui nutritivă. Acelaș lucru se petrece cu amidonul prin coacerea la temperatură înaltă (peste 200° C), de aceea coaja pânei este mai hrănitore.

Mămăliga nici nu are coajă supusă la temperatură peste 200°, nici nu este bine ameste-

cată în gură ca să se încerce cu salivă, ca însăși în deajuns apoasă, așa că o înțelegem aproape nemestecată în gură. Afară de aceasta mămăliga n'a fost, ca pânea, subțire înainte de ferbere la o fermentațiune (dosă) prin care iarăș se transformă o parte de amidon în dextrină și zahar, ușorând mult rolul organelor digestive.

Toate acestea fapte arată că mămăliga prinde din partea sucului gastric o lucrare energetică pentru transformarea materiilor sal albuminoide; mai cu seamă deoarece mămăliga singură conține de 6 ori atâta apă ca pânea inferioară și aproape de 10 ori ca pânea de lux și de 12—20 ori mai multă cât coaja de pâne. Nici nu mai socotim aici faptul cu totul de altă natură când mămăliga nu este pătrunsă bine de apă, deci nefertă bine, și când făina ei nu este bine cernută de țărițe, adevă când valoarea ei nutritivă este scăzută chiar în calitatea făinei.

Astfel se cere o muncă gratuită dela stomac, muncă care se resimte asupra întregului organism, deoarece în timpul mistuirii, cu așa mult suc gastric stomacul chiamă o cantitate mai mare de sânge aici și lasă muschii și alte organe cu mai puține calorii, ori mămăliga trece în mare parte nemistuită în intestine. De aceea o astfel de hrană este urmată de moleșala întregului corp, pe când o hrană mixtă, mai concentrată este imediat înviorătoare și transformabilă în muncă.

\*) O calorică este cantitatea de căldură necesară pentru a încălzi cu un grad Celsius mai sus un litru de apă.

**Numirile de localități în Croația.** Ziarul „Dran” din Eszék, e informat că legea despre numirile de localități va fi pusă peste câteva zile în aplicare. După informațiile ziarului citat, consilierul Unkelhacuser petrece de mai mult timp în Agram, unde va stabili definitiv numirile de localități. În lucrările ce conduce e sprijinit de mai mulți specialiști croați. Inscricțiile de până acum din gările Croației, făcute în două limbi, croată și maghiară, vor fi date jos și înlocuite prin inscripții numai în limba croată.

**Un ciudat elogiu al lui Tisza.** Ziarul „Corriere della Sera” din Milano publică un ciudat articol de elogii pentru contele Ștefan Tisza. El este omul cel mai popular; nimeni nu poate să-l sufere; el singur n’ar da un ban pentru pielea lui și nu s’ar găsi o societate de asigurare, care să risce să-l asigure. Pumnii și scuipatul tuturor cad în mod firesc asupra lui și el a ajuns să creadă, că e lucru normal. Ori, zice ziarul, trebuie să fie cineva ca să fii atât de nepopular și asta constituie gloria lui Tisza, și de aceea autorul îl admiră.

## Glosse la expozeul lui Berchtold

Viena, 25 Septembrie.

Mesajul regal și expozeul ministrului nostru de externe, care a urmat mai târziu, au surprins încâtva lumea: mesajul prin scurtimea lui, iar expozeul prin relevarea unor chestiuni din cele mai importante, cari pasionează lumea politică de pretutindeni. În expozeul lui Berchtold bate la ochi mai ales minuțiozitatea cu care se ocupă de evenimentele din Balcani. Cei mai vechi parlamentari nu-și aduc aminte să mai fi ascultat cândva un expozeu mai pesimist, decât cum este cel al contelui Berchtold.

În niște termeni tari și lămuriti, cari disprețuesc orice limbaj diplomatic, expozeul ministrului de externe atrage atențiunea delegațiilor — și prin aceasta și a puterilor europene — asupra turburărilor din Balcani, vorbind de o „vatră a incendiului”, în apropierea căreia ne aflăm, etc. Dar expozeul lui Berchtold conține și o picanterie când amintește despre atitudinea Austro-Ungariei față de feluritele partide politice cari

se succed la conducere în Stambul. Constaterea aceasta stă în legătură cu salutul plin de cordialitate care l-a adresat fostul ministru de externe, contele Aehrenthal, regimului june-turc, când acesta a venit la putere în Turcia. Salutul acesta a fost interpretat în diferite moduri.

Dacă examinăm mai de aproape expozeul lui Berchtold, descoperim foarte multe lucruri, cari par a fi o acuză împotriva predecesorului său dela ministerul de externe. De sigur că situația din Balcani nu s’ar fi dezvoltat într’un mod așa de periculos, dacă în era lui Aehrenthal nu s’ar fi comis atâtea erori în politica externă. Dacă contele Berchtold n’ar putea să-și îndeplinească datoria ce i-o impune situația ce-o ocupă, atunci n’ar trebui să aruncăm vina pur și simplu propriei sale incapacități, — de care a dat deja dovadă — ci am trebui să luăm în considerare și erorile moștenite dela predecesorul său.

Abia acum încep oamenii să vadă greșelile comise de contele Aehrenthal, căutând să le mușamalizeze după putință. Spoiala și ezitarea, cari făceau parte din programul lui Aehrenthal, optimismul presei guvernamentale de atunci, toate aceste s’au schimbat în era lui Berchtold. Pe când sub regimul fostului ministru de externe nu i se permitea nimărui să vorbească de războiu, iar baronului Konrad de Hoetzendorf, șeful statului major, care voia să transformeze puterea noastră militară, i s’a dat decretul de demisie, pe motiv că contele Aehrenthal avea alte concepții despre politica noastră externă, în care nu trebuie să se întrebuinteze mijloace tari, astăzi se vorbește răspicat și fără să se întrebuinteze oracule dodonice.

Actualul șef al ministerului de externe, contele Berchtold, luând în considerare situația amenințătoare din Balcani, a vorbit la finea expozeului său despre sporirea și reforma flotei și a armatei noastre de pe uscat. De sigur că zugrăvirea în culori așa de negre a situației politice din Balcani, a avut drept scop pasajul dela finea expozeului, pentru ca iarăși să se voteze noi credite pentru armată.

Cu toate aceste întorsătura ce-o iau zilnic lucrurile din Balcani devine din ce în ce mai primejdioasă. Un personaj politic austriac, care s’a întors dintr’o călătorie în Balcani cu scopul de a primi informații mai precise, asupra situației de acolo, i-a comunicat corespondentului D-voastre că a vorbit cu un membru al guvernului bulgar despre eventualitatea unui războiu al Bulgariei cu Turcia. Respectivul ministru i-a spus că Bulgaria ar fi declarat de mult încă război Turciei, dacă n’ar fi ținută în șah de România.

Austriacus.

## Episcopul Hossu între credincioșii săi.

Prima călătorie apostolică.

— Corespondență ocazională. —

„Domnul e cu tine, cel tare cu puterea”. (Cartea jud. 6, 11).

Domnul e cu tine, frate Române gr. cat. din dieceza Gherlei; nu dispera, nu-ți pierde încrederea în un viitor mai bun, ci urmează cu încredere pe noul tău Arhiepiscop în prima Sa călătorie apostolică, făcută în noua Sa dieceză în zilele de 20—22 Sept. n. la Lăpușul-unguresc și comuna învecinată Rohia pentru consacrarea bisericii gr. cat. nou edificată din această comună.

Momente de elevare sufletească pentru toată suflarea românească de pe aceste plaiuri.

Voi enara pe scurt evenimentele acestor zile:

### 1. Ziua primă, Vineri 20 Sept. n.

În zori de zi protopopul gr. cat. Vasile Muste din Lăpuș pleacă întru întimpinarea Arhiepiscopului la gara din Gălgău. Sosește ora 10 și jum., momentul așteptat cu nerăbdare de mulțimea de norod, adunat din tot jurul apropiat pentru întimpinarea noului Părinte.

Trenul sosește în gară și între uralele mulțimei coboară treptele Vlădica iubit, urmat de canonicul Dr. Octavian Domide, profesorii de teologie Dr. Alexandru Gheție și Dr. Victor Bojor și profesorul de preparandie Vasile Bota.

Protopopul Vasile Muste îl primește cu o cuvântare, asigurându-l de devotamentul preoției tractului său, mișcând adânc pe cei prezenți.

După aceasta șirul de trăsurile se pune în mișcare și parcurg drumul fără întrerupere până

Judecând și faptul că mâncătorii de mămăligă multă dau afară cantități mari de materii fecale (scârână), cu mult mai multe decât cele obicinuie (130—150 gr. pe zi), ale celor cari iau alimente mixte și cu pâne bună, ajungem la încheierea că dacă nu adăugăm și alte alimente la mămăligă, cari prin ridicarea valorii ei nutritive să-i micșoreze cantitatea necesară de exemplu, lapte, ouă, brânză, unt, leguminoase, grășime, vegetale și animale, carne și alte alimente concentrate, ea singură, sau asociată de vegetale puțin nutritive ca varza (curechiul), ceapa, stirul etc. este aliment cu totul insuficient. De aici urmează descreșterea puterii de muncă, *lenea*, predispozițiunea spre boli, în special pentru *pelagra*.

Pentru aceste motive mămăliga nu poate înlocui cu folos alimentul principal al țaranului, pânea, decât numai spre degenerarea înecată, dar sigură a aceluia popor.

Ca aliment mixt, adecă asociată la lăpturi, legume și cărnuri mămăliga are virtuțile ei prețioase, cu o singură condițiune: să fie bine fărțită și să nu conțină țărțe.

Mămăliga cere să fie bine fărțită, în apă multă, precum arătai mai sus. Făina bună de porumb absoarbe de 3 ori atâta apă cât e greutatea sa. Numai mămăliga care a fert neîncetat o oră în clocot, poate fi considerată că e mâncare ușoară, igienică, cu mult mai ușoară și mai igienică decât miezul de pâne. Intre mămăligă și pâne este, dar, în privința apei ce con-

ține, un raport invers, deoarece pânea e cu atât mai bună cu cât a pierdut mai multă apă prin coacere și a devenit mai spongioasă.

c) *Mălăiul copt* în cuptor, sau țest, are superioritate vădită asupra mămăligei prin faptele că: 1) este dospit, deși mai puțin ca pânea; 2) are coajă prăjită la căldură mare, mai mare și mai îndelungată ca pânea; 3) conține cu mult mai puțină apă ca mămăliga, deoarece a pierdut-o în cuptor; 4) este amestecat în gură (cu salivă) mai bine decât mămăliga; 5) îl putem conserva mai mult ca pe mămăliga, coaja lui ferindu-l mai bine de aer și de mucegaiu, totuși nu ține cât pânea; 6) mălăiul îl poate face femeia pe când mămăliga pentru o familie mare, pentru muncitori, nefiind de puterea femeii, trebuie să-l ocupe pe bărbat cu bucătăria, iar pe femeie cu agricultura, tocmai lucru pe dos.

d) *Pânea mălăiată* este puntea de trecere dela mălăiu la pâne, cum s’a făcut în Italia și în Franța de sud. Unii țărani țin la gustul plăcut, dulceag al mălăiului și al mămăligei, mai cu seamă când nu știu să facă pâne bună, ori n’au grâu bun, așa că se amestecă făina de cucuruz cu cea de grâu în pâne.

Bineînțeles că nici astfel nu putem avea pâne cu toate calitățile ei hrănitoare, nici bună de conservat, totuși, dacă e bine coaptă, condițiune indiscutabilă, este un mare progres mai cu seamă unde amenință pelagra.

3. **Pelagra.** Porumbul bine conservat își păstrează toate calitățile sale ca aliment.

Din nefericire, fiind mai apos și mai unsuros decât celelalte cereale, este greu de păstrat în stare normală. Mai bine se conservă pe sticleț în coșere înguste, bine ventilate și ferite de ploie. Trebuie însă ca porumbul să se fi copt bine pe tuleiu și sticlețul să fie cât se poate de uscat.

În regiunile muntoase, porumburile târzii nu se coc, mai ales pe vreme ploioasă. Ministrul agriculturii în anul 1909 a încercat în mai multe județe experiențe cu porumbul secuiesc și Hângănesc, cari se coc cu 15—20 zile mai curînd, dar nu produc cât cel românesc. Se speră însă că dacă se va coregea pământul cu îngrășăminte potrivite, producțiunea va crește.

Alterățiunea porumbului are loc mai întâiu în coșare defectuoase pe timpuri ploioase și cețoase, ori când e cules necopt, sau copt silit de brumă. Porumbul se mai strică stînd în grămezi pe câmp, neadunat la timp, din cauza că operațiunile de dijmă nu sunt împlinite.

Porumbul se alterează și când e boabe în magazie, în grămezi (stivă) și nu este bine uscat. Dar chiar bine uscat el trebuie vânturat din când în când cu lopata. Partea bobului cu care se prinde de cocean are întotdeauna sau poate să prindă puțină umezeală și de acolo începând se *încinge*, apoi mucezește. Aceasta soartă o are porumbul în vagoane, în corăbii, vapoare și ori unde este închis.

la satul Corueni. Aici îl întâmpină în numele inteligenței române gr. cat. din Lăpușul-unguresc avocatul Dr. Ioan P. Olteanu, pe care Vlădica îl strânge la piept cu iubire.

Aici îl întâmpină și primpretorul cercului Lăpuș Szabó Gusztáv. Tot aici îl bineventează preotul Coruenilor Gavril Muste, cărui îi răspunde în termeni plini de înțelepciune și dragoste de Părinte bun.

La casa părintească a preotului Gavril Muste și a medicului Dr. Valer Muste din Lăpuș, iau cu toții un prânz comun, după care își continuă drumul către ținta dorită.

În calea spre Lăpuș pe șesul de lângă podul cel mare dela comuna Mașca un grup de credincioși veniți în trăsuri din Lăpușul-unguresc, intrerup pe un moment cursul călătoriei.

Un banderiu de 16 călăreți din comuna Suceșul de sus, conduși de candidatul de avocat Dr. Laurențiu Oanea, care era îmbrăcat în costum național de Săliște, — întâmpină cu urale pe Arhiepiscop.

Acesta bineventează pe Arhiepiscop în cuvinte avântate.

Îi răspunde Prea Sfințitul Arhiepiscop, promițând, că viața toată va dedica-o intereselor bisericești, școlii și neamului.

Era o scenă care a entuziasmat pe toți și a pus în mirare și pe străinii prezenți.

Șirul nesfârșit de trăsuri, în frunte cu călăreții, se pune din nou în mișcare și ajunge la intrarea din Lăpuș, unde Prea Sfințitul Domn e întâmpinat de învățătorul rom. gr. cat. din Lăpușul-unguresc Vasile Lăiș.

Ajungem apoi la intrarea pompoasei biserici gr. cat. din loc, unde Arhiepiscopul, trecând pe sub arcul de flori, cari toate par'că picurau asupra Lui picuri de dragostea sinceră a credincioșilor Săi, în ușa bisericii este întâmpinat de corul preoților tractuale în frunte cu protopopul Vasile Muste.

După cuvintele, ce Stăpânul bun cu atâta spirit le spunea păstorilor apropiați ai turmei sale, urmează vecernia, pontificată de cucernicul canonic Dr. Octavian Domide.

La fine P. S. Sa se ridică din scaunul arhiepiscopal și prin cuvinte, ce s'au imprimat adânc în inimile ascultătorilor, invită la curățirea sufletelor și îndeamnă pe credincioșii Săi la împlinirea cu acuratețea a datoriilor creștinești, îndeamnă la caritate, care este virtutea virtuților și explică, că menirea Lui este, ca pe toți să-i împace cu Dumnezeu.

În acest moment par'că auziam glasul Sfântului Părinte *Massilon*, care striga cu îndestu-

lire: „*Totdeauna mă simt desfătat cu sufletul, când sum autorul fericirii altuia*”, ori sentința lui *Bossuet*: „*Scopul religiunii, sufletul virtuților și simburile intern al legii este caritatea*”.

După aceste credincioșii mângăiați în suferințe s'au depărtat la căminele lor, iar bunul Părinte cu suita Sa a descălecat la casa ospitală a protopopului Vasile Muste.

Nu a uitat Sfințitul Părinte a satisface și formelor sociale și încă în ziua aceasta între orele 5—7 a făcut vizite la familiile mai de frunte ale Lăpușului.

## II. Ziua a doua.

Ziua nașterii Prea Fericitei Fecioare, pe care zi a fost fixată sfințirea. În noaptea precedentă și ziua toată o ploaie deasă a pus par'că la probă pe Arhiepiscopul și poporul decis să participe la sărbătoarea comună.

Pe lângă toată urgia timpului însă Păstorul nostru la orele 7 dimineața pleacă prin torentul de ploaie către Rohia.

Ilustrul Părinte a fost însoțit de canonicul Dr. Octavian Domide și ca ajutor a mers cu El și Dr. Laurențiu Oanea. Suita cealaltă era plecată mai de vreme pentru utrenie.

Ajunșând la biserică la intrare preoțimea adunată pentru celebrare primește pe Arhiepiscopul și apoi se începe ceremonia sfinției.

La finea actului consacării Arhiepiscopul ia cuvântul de propovăduitor și în limbaj așa de curgător explică poporului, care cu toată urgia timpului a umplut biserica spațioasă și sările ridicate afară anume pentru scutirea de ploaie ce nu voia să mai contenească, însemnătatea actului consacării. Le vorbește despre așezarea în zidul din mijlocul altarului a moaștelor sfinței martire Cecilia. Urmează așezarea moaștelor și subscrierea de cei prezenți a actului de comemorare.

Nu uită Sfințitul Părinte, ca cu aceasta ocaziune să aducă mulțumite poporului, care a jertfit pentru ridicarea acestui edificiu frumos și harnicului preot gr. cat. din Rohia Iustin Marton.

Se continuă serviciul divin pe lângă înalta pontificare a Arhiepiscopului. La fine canonicul Dr. Octavian Domide de pe amvon rostește o predică plină de exemple morale.

La finea misiei din nou ia cuvânt Vlădica și după ce ne dă la toți binecuvântare apostolică — invită tot poporul să vie la luarea anaforei, pe care singur o împarte, ca după cum a spus Dânsul să-și vadă turma de aproape, să

poată privi în față pe fiecare, ca pe rind să dea la toți binecuvântarea.

După misă cu toții mergem la un prânzișor la părintele local Iustin Marton, apoi la banchețul, ce a avut loc în școala română.

Nu pot să trec peste un act de rară și adevărată iubire părintească, care mai eclatant ca ori ce dovadă arată nobleța inimii noului nostru Arhiepiscop.

La rugarea unui țaran, grăbește în casa lui pentru a-i ceta unui copilăș al său lovit de epilepsie. — Il doare inima, când l se spune că copilul a fost 4 clase la gimnaziul din Năsăud și a avut un progres foarte bun. Credinciosul țaran sta ca înmărmurit la picioarele Episcopului său, de-o parte îndurerat pentru boala fiului lui, de altă parte mișcat până la extaz de venirea Episcopului în casa sa.

E timpul de plecare. Ploaia, care nu a încetat ziua întreagă, într'atâta a umilțat toate păraiele și riulețul satului, încât neobositul Vlădica a ieșit la drumul țării dus de un car cu boi și urmat de mulțimea poporenilor.

Cu toții ne-am întors apoi la Lăpuș.

## III. Ziua a treia. — Misa din Lăpuș și plecarea.

Duminecă în 22 Sept. P. S. Sa a servit în biserică noastră din Lăpuș și a cuminecat singur pe mai mulți credincioși. După misă la orele 11 a. m. ne-a părăsit și a plecat iarăș către Gălgău, împreună cu suita Sa, însoțit de protopopul V. Muste, de avocatul Dr. Ioan P. Olteanu și de primpretorele Szabó Gusztáv. La gara din Gălgău văzând exundarea Someșului, care în cursul său neam ducea avutul multor credincioși de ai Săi, — cu lacrimi în ochi a ridicat rugăciuni ferbinti către Dzeu, ca să se îndure și să întoarne cursul vremii.

După plecarea Lui, gândindu-ne la momentele, câte le-a petrecut între noi și în cari ne-a produs la toți atâtea sentimente de îndestulare sufletească și mângăiere, ne-am zis cu toții, că sub conducerea Lui înțeleaptă trebuie să se ridice la o nouă viață și amărta noastră dieceză. Ne-a umplut de nădejdi pentru un viitor mai bun declarafia atât de hotărâtă a nobilului Arhiepiscop, că se va nizu ca cea mai vastă dieceză gr. cat. să o ridice la treapta de înaintare, care îi compete.

O.

## Aviz abonaților noștri.

Avizăm pe onorații noștri abonați, că începând cu 1 Octombrie a. e. „Românul” nu se mai expediază, decât numai aceluia, cari și-au achitat abonamentul în mod anticipativ. Dela acest dat înainte se introduce fără absolut nici o excepție următoarea regulă: abonaților cu luna după expirarea abonamentului plătit, li se mai trimite două numere din ziar, celor cari au plătit abonamentul pe un pătrar de an li se trimite încă 5 numere, iar abonaților cari au solvit abonamentul pe un an întreg sau pe jumătate de an, li se vor trimite încă 10 numere. Dacă în acest restimp nu se va primi costul pentru continuarea abonamentului, expediarea ziarului se sistează. Ne-am convins că e mai rentabil pentru ziar, dacă vom avea 2 mii de abonați cari plătesc abonamentul anticipativ, decât 5 mii de restanțieri.

Rugăm deci pe toți restanțierii să binevoiască a-și achita abonamentul restant nesmintit până la 1 Octombrie n. a. e., căci în cazul contrar vom fi siliți să predăm pretensiunile noastre pentru încasare pe cale procesuală.

Direcțiunea ziarului „Românul”.

Lopătarea lui în magazii bine aerate e singurul mijloc de conservare, dacă nu dispunem de uscătoare sistematice și de aparate de sulfurare sistem Clayton cari nu atacă puterea germinativă a bobului, dar distruge microbii.

La aceleas suferințe e supusă și făina de malaiu; ea se încinge ușor, râncezește, devine amară și foarte vătămatoare.

Ori care ar fi alterațiunea porumbului, a făinei sau a însăși mămăligii, ea scade foarte mult din valoarea sa nutritivă. În afară de otrăvurile obicinuite, cari iau naștere în stomac și în intestinalele omului prin o dospire anormală a ori cărui aliment nepotrivit sau stricat, ori porumb sau în mămăligă se naște o otrăvă specială, care adăugită la lipsurile de hrănire și însoțită la alte otrăvuri ce se desvoltă în intestine, provoacă la om o boală rea: *pelagra* (mupoiala), ce pe italieneste însemnează „*piele aspră*”.

Pelagra are diferite forme de boală. Pe lângă lupoiala părților *descoperite* a pielii mai există diferite turburări gastro-intestinale și se termină cu o *sfârșeală*, *diaree*, ori cu *năucire* și *stăncuțere*. Mizeria și alcoolismul agravează boala.

În Italia și Franța de sud mult timp a fost cunoscut porumbul românesc ca cauză a pelagrei și ca urmare negoțul nostru de porumb a fost greu lovit. Adevărul era că porumbul românesc este mai gras și mai anevoie de uscat. Transportat pe apă în corăbii el se încinge ușor, mai ales când nu este tocmai bine uscat, și când face cale mai îndelungată, ori când timpurile fiind schimbăcioase porumbul asudă și se strică în hambarele vaporului.

În România există peste 100.000 pelagrosi ceea ce la 5.000.000 țărani este enorm, deoarece toate aceste brațe sunt pierdute pentru munca națională și formează familii de degenerați.

S'au propus spitale de pelagră, bucătării populare. Toate acestea pot da în țară rezultate practice numai parțiale.

*Măsura contra pelagrei este răspândirea în școli a cunoștințelor practice de agricultură și de igienă, formând din aceste cunoștinți baza științei predate în școlile primare rurale.*

Crearea de școli de economie domestică pentru țărane este cea mai urgentă măsură în contra pelagrei. Fetele noastre de țărani trebuie să învețe în prima linie ce li trebuie corpului sănătos ca să se desvolte în mod normal și numai apoi poate învăța și *Regula-de-trei* și alte cunoștințe depărtate de primele nevoi.

Organizațiunea satelor noastre nu permite să formăm bucătării populare ca în Italia, unde satele sunt compacte pe un teritoriu foarte mic și țărani locuiesc în case cu 2—4 etaje.

Femeia română este născută artistă. În mâinile ei totul capătă o nuanță artistică: probă e îmbrăcămintea ei. Ea foarte lesne va învăța *arta culinară* cea mai eficientă și cea mai igienică, deoarece inteligența nu-i lipsește pentru așa ceva. *În natură așa sunt lăsate lucrurile ca alimentațiunea omului cea mai eficientă să fie și cea mai igienică.* Alimentele scumpe nu sunt cele mai nutritive și cele mai sănătoase.

Este dar absolut necesar să cunoaștem în prima linie *măsura calității și a cantității alimentelor noastre* strict cerute de organism și având aceste cunoștințe vom recunoaște cu beneficiu calitățile nutritive a porumbului.

## Delegațiunile.

— Ședința subcomisiei de externe a delegațiunii ungare. —

Viena, 25 Septembrie.

Azi la orele 4 d. a. subcomisia de externe a delegațiunii ungare a ținut ședință sub președinția contelui *Albert Berzeviczy*, în care s'a desbătut expozeul ministrului de externe.

Raportorul *Fr. Nagy* își exprimă nădejdea, că tratativele în chestia războiului italo-turc sunt pe sfârșite și că în curând se va afla o deslegare fericită a acestui războiu. Raportorul nu-și poate ascunde însă îngrijorarea din cauza stărilor din peninsula balcanică și față de o eventuală ciocnire a Turciei cu statele din Balcani, mai cu seamă fiindcă această ciocnire ar produce reacțiune și în monarhia noastră, ba ea ar provoca o generală încurcătură europeană. În vederea acestei eventualități ministrul nostru de externe a luat toate măsurile pentru apărarea intereselor monarhiei noastre.

Propune să se primească în general proiectul de buget al ministrului de externe.

*G. Szüllő* are încredere față de politica ministrului de externe. această politică fiind modernă și sinceră.

*I. Sándor* declară că primește bugetul, ar dori însă să știe, dacă s'au luat măsuri în chestia rezolvării emblemelor și însemnelor armatei.

### Chestia Dardanelor.

*L. Lánczy* vorbește despre dezvoltarea puterii maritime a monarhiei și în legătură cu aceasta de chestiunea Dardanelor, care așteaptă să devină în scurt timp o chestiune deschisă. Tot mai mult se observă tendința Rusiei de a scăpa de hotărârea atât de puțin plăcută ei, stabilită în tratatul de Paris, hotărâre care oprește trecerea prin Dardanele a oricărui vas de război. Hotărârea aceasta e de cea mai mare însemnătate pentru politica de pace a monarhiei și îndată ce ea ar fi nesocotită, războiul e ca și declarat. În fața acestei eventualități nici o jertfă ce se aduce pentru mărirea și întărirea flotei de război, nu e prea mare. De aceea nu ne este permis să refuzăm cheltuielile ce ni se cer pentru construirea nouilor Dreadnoughte.

Ia apoi cuvântul contele *T. Zichy* și vorbește despre chestiunea emblemei și-a însemnelor.

Premierul *Lukács*, răspunzându-i, spune că lucrările în această chestiune sunt terminate și îndată ce vor ajunge să fie puse în practică, va lua fără întârziere dispozițiile necesare.

Contele *Berchtold* dă încă câteva lămuriri, și apoi se trece la votarea proiectelor. Se primește cu unanimitate atât expozeul ministrului *Berchtold*, cât și bugetul ministrului de externe

### Ședința delegațiunii austriace.

#### Bugetul marinei.

Subcomisia de războiu a delegațiunii austriace a ținut azi ședință sub președinția baronului *Glanz*.

Raportorul *Dr. Schlegel* a raportat despre bugetul marinei.

Viceamiralul *Montecuccoli* înainte de toate declară, că bugetul actual al marinei poate fi considerat ca normal. Sporul de 3.5 mil., arătat în buget, nu e de ajuns. În privința construirilor suplutoare și noi declară, că la această poziție din buget nu i-a succes să poată proiecta sume mai mari. Aceste cheltuieli în mare parte vor fi întrebuințate pen-

tru amortizarea cheltuielilor restante reclamate de vasele de războiu *Radetzky* cl. I. În privința creditului extraordinar de 67 mil. comandantul marinei declară, că în general construirea vaselor progresa în mod îmbucurător. Vorbește apoi despre primirea și despre intrarea în serviciu a celorlalte vase de războiu cari se află în construire.

Austro-Ungaria reclamă o flotă destul de puternică, cu care să-și poată apăra litoralul, presupunând, că va avea și bazele de flotă necesare. Toate statele, mari și mici, dau o deosebită importanță dezvoltării forței marine. Austro-Ungaria să înțeleagă, deci, și ea faptul acesta și să progreseze mai repede pe calea apucată.

După observările făcute de către delegații *Exner*, *Nemec* (socialist), *Sedlak* (agrar ceh), *Schuhmayer* (socialist), *Ansorge* și *Kozłowski* ședința se suspendă până la orele 4 d. a.

În ședința de după amiază *Montecuccoli* răspunde tuturor interelantilor și declară, că persistă pentru programul său. După discursul de încheiere a raportorului *Dr. Schlegel* comisia primește bugetul marinei, precum și rezoluțiunile prezintate în decursul dezbaterii.

Ședința viitoare va avea loc Luni, în 30 Sept. În această ședință se va dezbate bugetul armatei.

## Jandarmii noștri.

— Impresii. —

Dumnezeu a lăsat, să locuim în o țară situată nici prea spre răsărit, nici prea spre apus, nici prea spre nord și nici prea spre sudul Europei, cum cuvânt în o țară așezată cam în mijlocul bătrânului continent. În țara asta nu vei afla nimic din primitivitatea orientului, nimic din decadenta apusului prea civilizată; nu vei afla nimic din înghețul țărilor nordice sau căldura celor mai dela sud. Țara asta par'că anume a ales-o Dumnezeu și-a pus-o acolo, unde e, că să-i poată da toate bunătățile și să-o poată împodobi cu tot felul de frumseți. Și fiind țara asta așa de mult iubită de Dumnezeu, bunul părinte s'a îngrijit, ca și stăpânitorii ei, să fie cel mai viteaz, cel mai cavalier, și cel mai cult popor din lume... Drept că după origine, nu prea apare de așa ceva și drept e și așa, că privirile i-au rămas încă tot cam piezișe, tradând mult din tipul mongolic, dar asta nu are a face! Nu credeți, că-i așa?!... Poftiți și luați în mână o gazetă ungurească și vă veți convinge, că'm spus curatul adevăr! Ba veți afla mai mult încă... Nicăiri nu veți afla popoare așa de fericite, ca la noi, administrație așa de dreaptă, funcționari așa de onesti și jandarmi așa de umani. Mai ales cești din urmă formează ființa acestui stat în adevăr civilizată. Sunt așa de politicoși ca trecătorii, așa de buni cu străinii și așa de draguți cu — Valachii. De-i întâlnești pe stradă și dorești, să ști ceva dela ei, (de ex. încotro cade satul cutare) îndată-ți stau la dispoziție... Îți fac un semn cu mâna în așa grabă încât îți simțezi capul plecându-se în direcția dorită... N'ai înțeles bine semnul dat?!... Și-l repetă și cu piciorul și dacă nici atunci nu-l înțelegi, și-l explică minuțios cu patul puștii...

Mai ales pentru străinii, cari vizitează aceste plaiuri fericite, e o plăcere, să se lase în vorbă cu jandarmii noștri. Sigur nu vor uita o viață întreagă acele momente scumpe. Vor auzi atunci sunetele ascuțite și accente lunice, iar privirile piezișe le vor vedea scaldate în sânge! Așa-i la noi! Într'adevăr țara ca a noastră n'a lăsat Dumnezeu pe fața pământului. Și noi nu-i cunoaștem încă toate frumsețile... Trebuie să vină străinii, să ni-le arate... Cel puțin lucrurile mai însem-

nate, — cum sunt jandarmii — ar trebui să ne intereseze mai mult, dar noi dela fire cam nepăsători, nu ne prea batem capul cu așa ceva. Și e explicabil! Ne-am obișnuit așa de mult cu grațiozitățile lor, încât aproape nu le mai simțim farmecul!

Pentru ca „idea de stat maghiar unitar” să fie bine păzită, să recer caractere tari. Și aceste caractere de bronz, le liferază cei mai aleși fii ai acestei patrii, jandarmii! Noi știm din ce fel de oameni se recrutează aceste sentințele ale „uto-  
pției de stat maghiar unitar” și știm de ce creștere s'au împărțit aceste vlăstare nobile ale lui *Arpad*, și dacă totuși o repetăm, o facem ca să arătăm acest lucru și fraților noștri, străinii de această țară.

Că ce suflet și ce cultură a inimei poate avea un vizitii, un bețiv, sau un bătaș, își poate închipui ori și cine. Și trebuie să se știe, că din aceste trei spețe de oameni, se recrutează jandarmia noastră. Iată cum: Acești indivizi defecti, intră la miliție, de cele mai multe ori, — „de bună voie” neavând nici o ocupațiune statornică! Acolo știind să trateze rău cu colegii, știind să injure și să facă șgomot, atrag de timpuriu atenția superiorilor asupra lor și foarte de multe ori sunt avansați până la rangul de „căprari”; uneori și mai sus. După ce au chinuit pe bietii feciori trei ani — fiindcă acasă îi așteaptă o mizerie din cele mai negre — intră la jandarmie. Șase săptămâni fac un curs, unde pe lângă paza „idei...” li se mai propune, că a impușca un Valach sau un Slovac e faptă patriotică, încolo nimic. Încercați cu astfel de cunoștințe, pleacă apoi să fericescă popoarele acestei patrii. Modul, cum fac mai târziu practică ni l'a deseris admirabil un scriitor maghiar (numele îmi scapă) în o scrișă „Cum s'a făcut *András* (*Andrei*) jandarm”, apărută în „Românul”.

Vă asigur, că după domni solgăbirăi (prefori) domni cei mai cu autoritate în comitat sunt jandarmii. Poporul, când le aude de nume, se retrage tăcut prin case, copii se prind cu amănunț mână de fotele mamelor „să nu-i ducă jandarmii”, iar plâpânde de femei și fete tremură schimbând la fețe! Pentru ce atâta frică, se va întreba vre-un străin?! Pentrucă fiecare a gustat în o formă sau în alta din grosolăniile acestor foști vizitii!

Pentru jandarmii noștri e tot una dacă ești advocat sau lucrător în o fabrică, tot una, de ești profesor, sau elev și tot una de ești mare proprietar sau un biet lucrător al pământului. Dar nu e tot una de ești maghiar, sau nemaghiar. Aceste toate le protinde idea de stat și în numele ei, pe toți de-o potrivă îi încearcă cu grațiozități: ...în toți vede primejditor ai statului și în toți niște rebeli! Dar mai ales atunci, când îi trage cineva la răspundere pentru faptele lor, (de multe ori pătate cu sânge), apare „idea” ca un inger păzitor scâpându-i de pedeapsă. Iar ei văzând, că „idea” aceasta are atâta putere, încât îi poate scăpa de pedeapsă, e natural, să fie nerecunoscători și să apere din ce în ce mai bine...

Dar vina nu e a lor... Ei au fost crescuți să devină vizitii, bețivi, bătași și uneori chiar pungăși și dacă au ajuns acolo, unde sunt, au s'o mulțumească părinților acestei patrii, mamă a tuturor imposibilităților, unde lupii păzesc turme de oi, ar vulpile grijese, ca paserile răpitoare, să nu ne ducă gămile din curte...

Acești părinți ai patriei le trebuie ca păzitori, oameni feroci, neîndurători, fără suflet și fără nici o cultură, oameni, în cari să poată sădi cu succes „idea de stat maghiar unitar” și acești oameni cu atâtea calități alese — își poate închipui ori și cine — din ce clasă — socială pot pot fi recrutați.

Închei cu nește cuvinte ceite nu de mult în o gazetă nemțească: „În lumea asta este un ani-

Biroul tehnic

G 324

Dă conștări în toate chestiile industriale și tehnico-industriale

:- Proiectează și execută stabilimente electrice și de mașini. :-

Liferează turbine, roate hidraulice și pompe centrifugare, după construcții speciale probate.

Execută stabilimente hidrodinamice și de mori.

Liferează mașini pentru toate ramurile industriei.

Inginer diplomat **Robert Goldschmidt**

autorizat legal.

Telefon: 489.

Brașov (Kronstadt) Schlossbergzeile nr. 8.

mial foarte rar, și foarte interesant din multe puncte de vedere. Țara fericită, în care trăește acest exemplar rar, se numește — Ungaria”, iar animalul — „jandarm”.

D. Negrinescu.

## Schițe din Rusia.

— In drum spre Odesa. —

Mă întorsesem din Bulgaria cu gândul să stau la București, dar căldura și praful m'au făcut iar să plec înapoi voi vedea cu ochii.

Plecau esperanțiștii spre Odessa și cu dânsii ne-am asociat și noi. O noapte întreagă, până la Galați, multe lucruri am discutat și pus la cale. Din vorbele lor am înțeles multime de aspirațiuni nobile și frumoase pentru scumpă noastră țară. La Galați am luat vapoarele și am început a pluti în josul apei spre mare. După ce ieși din valurile albastrii ale Dunării, în cari se oglindese suspinând, Reuți și Ismail, intri în Marea Neagră, cauți cu ochii pe hartă vezi întinderea imperiului moscovit, dintre apus și răsărit, îți vine să crezi că-i cu neputință o guvernare înțeleaptă peste atâtea tărâmurii străbătute de râuri, lacuri și mări, dealate de munți și dealuri, locuite de atâtea popoare!...

Vaporul despică mereu unda și înaintează spre soare. În întunecul nopții, tu călătorule român, nu dormi, ci te frământă cu gândurile și te întrebi: Ce o fi mai trebuit mării și puternicei Rusii și fășia de pământ, ruptă acum o sută de ani din inima noastră?...

Pe un punct de întrebare s'arată pe cer un pătrar de lună. Icoana lui se proiectează pe mare repetându-se în mii și mii de întrebări puse par'că de atâtea țări răpite și subjugate... Se tânguiesc oare în roaptele milioane de suflete îndurerate și strigă unele: Alberta și Lorena, altele Trento și Trieste, altele Bosnia și Herțegovina și... ascultați!... Bucovina și Basarabia!... eu ascult, înțeleg și plâng până în revărsat de soare, dar ce-i pasă mării de picăturile de lacrimi, de căntărea jugurilor ce-i pasă împilătorului?...

Întristată așa, am intrat în Odessa. Când coboram din vapor, aveam în piept o greutate mare. La gară esperanțiștii ruși, autoritățile și lume multă. Salutul mare, ca delegată a esperanțiștilor, nu știu cum a fost foarte prea scurt, poate prea rece, poate ca al diplomaților japonezi. Răspunsul ajutorului de primar a fost cald și prietenesc. Încheiând oficialitățile, am suferit în automobil și am pornit către oraș.

Într-o oclă am înțeles încă odată că nu se potrivește călător de puțin aceea ce cotim în cărți și „bedeaker” cu realitatea.

### Odessa.

Am văzut, nu de multă vreme, portul Genovei și, în comparație, credeam că aici am să găsoesc ceva mai slab, dar este la Odessa o mișcare cu mult mai puternică. O avere colosală adusă de exportarea produselor din întreaga Rusie: peste, piei, blăni, cereale, fructe, petrol și produsele lui, lemn etc.

Până la Molo\*) o curățenie exemplară. Magazii și depozite diferite construite bine. Mii de vase ancorate sau cu lebedele pe ape, nelăsând după dânsese decât urme roatei, nu ca în alte porturi, unde se văd coji de coceni, coceni de porumb, hârtii, pao, cărbuni etc.

Srădele toate sunt drepte, pavate, spălate, plantate și prevăzute cu bănci și coșuri pentru aruncarea hârtiilor. Casele au numeroși mari la felinare cari sunt luminate și întreținute de proprietar, ca și curățenia străzii din fața casei, lucru ce-ar fi nimerit a se adopta și la noi. Tramvay electrice, chilometrice în oraș și în jur, pentru băi, fabrici, sate vecine și excursii. Biserici, teatre, muzee, circuri, hoteluri, hale și parcuri curățate și întreținute bine, ducând din mijlocul orașului până la Arcadia de unde nu ai mai pleca, așteptând

\*) Molo se numește cheiul de piatră care înaintează în mare la port și unde se încarcă și se descarcă vapoarele.

mereu ziua ca să fii fericit precum ziceau poezii. Monumente (Impărăteasa Caterina, Tarul Alexandru al II-lea, poetul Puschin), băi în oraș și la Liman, unde e și sanatoriu, (în splendidul parc Andriewski) condus de cunoscutul și apreciatul doctor Shidlovski, care după ce i-am spus cine suntem, ne-a primit în parc, unde era și o serbare pentru copii, ne-a arătat salonul de cură, băile, vilele și ne-a dat toate explicațiile. Văzând aceste minunate instalațiuni și aflând de ieftinătatea traiului și de comoditatea vieții, mai mulți excursioniști rîzînd ziseră: Mai poftiți la Pucioasa și la Văleana!...

### Probijenia.

Când ai experiență, dar n'ai timp, un popor se poate ușor judeca văzută în biserică sau în teatru în zile de sărbătoare. Mulțimea îți spune și forța fizică, și forța morală, și forța pecuniară, și gradul de cultură, credință și educație.

Am avut norocul să sosim aici Duminecă și am asistat la o liturghie atunci și a doua zi; ele mi-au umplut sufletul de credință.

În catedrala orașului cu hramul: Schimbarea la față (Probijenia) am văzut preoți și ostași, doamne din lumea mare și femei sărmane, funcționari și meseriași, toți curați și cucernici, toți smeriți și evlaviosi. Observându-i de aproape am înțeles că aici este o ordine morală serioasă și categoriile de clasă se mențin, lucru ce nu se mai vede la popoarele cari cred că democrația este egal cu desordinea. Femeile din societatea mai înaltă nu erau tocmai-tocmai sclavele modei. Mai puțin bântuite de acest flagel, veneau la biserică spre a se ruga lui Dumnezeu, nu spre a cocheta și a-și arăta luxul nesocotit, pieirea neamului nostru.

Policandre, icoane, candelă, aurării, ca în vis, ornate toate cu pietre prețioase, totul admirabil. Târgul însă dela ușă cu lumânări, cruce, icoane, prescuri, cărți de rugăciune și gălăgia vânzătorilor și a cumpărătorilor, cred, că ar fi supărat și acum pe Christos ca și în vremea când trăia și pe zarafii din tinda bisericii i-a luat la goană cu pîlul.

### La guvernator.

Societatea esperanțiștă fost neobosită. În două zile a vizitat în oraș: biserică, grădini, muzee, parcuri, băi, hale, postă, poșta, redacții, magazine, circuri, cinematografe, soc. de salvare, iar în afară de oraș, parcul Hagl Bei, Limanul, luând băi de sare și nămol, spitale, fabrici și Moldovanez, unde este mișcarea cea mai mare industrială și comercială a Odesei, așa că faima lor a ajuns până la guvernator, care Marti ne-a invitat la palatul său. O delegațiune de patru persoane am fost la ora 12 și după ce i-am spus eu cine suntem și ce este Esperanto, cum și importanța acestei limbi, dl Alexandru Teodoresc, președinte al societății l-a salutat frumos mulțumindu-i pentru onoarea ce ne-a făcut și spunându-i că de pe tărîmul Rusiei am învățat multe lucruri bune și folositoare și că prietenia noastră durează de pe timpul când doi am luptat împreună pentru libertatea Bulgariei. Eu am adăugat că Odessa este un oraș mai frumos decât ne așteptam și că azi, ocolindu-l cu tramvaiul, am rămas încântați de feerica panoramă desfășurată când pe bulevardele largi, când în port, când peste satele noi dîmprejur. Domnul guvernator Sosnowski, un om inteligent și cult, ne-a pus diferite întrebări asupra țării noastre, cercetând încodată scopul vizitei esperanțiștilor la care i-am răspuns:

Am venit aici în țara de unde și-a luat începutul Esperanto (Varșovia) și de unde, M. S. Tarul Nicolae a emis ideea păcii universale, care ar fi idealul națiunilor civilizate.

Încântat de răspunsurile noastre, guvernatorul s'a pus la dispoziția societății pentru ori ce dorință și ne-a urat călătorie bună.

Eu, văzând în părete portretul împăratului tuturor Rușilor, care stăpânește atâtea tărîmuri, mă gândeam la o dorință și mă întrebam: Oare o fi știind El cât ne doare pe noi de fășia de pământ ruptă acum o sută de ani din sufletul nostru?

Smara.

## Criza din Turcia.

A r a d , 26 Sept.

Turcia își va ține manevrele mari de toamnă în vilaetul Adrianopol dealungul graniței turco-bulgare. Și la aceste manevre vor lua parte 2 corpuri de armată. Ce altă semnificație pot avea aceste manevre decât o mobilizare în ascuns pentru a sta gata pentru orice eventualitate în fața pericolului ce amenință din partea vecinilor săi. Că Turcia e amenințată la granița ei se vede și din faptul că toți Bulgarii și Sârbii din Rusia au fost provocați a se întoarce în patria lor în timpul cel mai scurt. Astfel de măsuri luate de statele balcanice la tot cazul nu liniștește spiritele îngrijate pentru pacea din Balcan.

### Agitația în Bulgaria.

Sofia. — Dispoziția populațiunii e tot răsbobnică, dar guvernul își dă toată silința a liniști spiritele pe cât numai se poate. Toți rezerviștii, cari au luat parte la manevrele dela Sumla au fost concediați din cauză că s'au răspândit știri prin ziarele din străinătate că Bulgaria se pregătește în serios de război.

Petersburg. — În guvernamentul din Pultava au fost provocați toți Sârbii și Bulgarii, cari se afla acolo, de către consuli ca în timp de 10 zile să se prezinte în Sofia, respective Belgrad.

Sofia. — A sosit vestea despre un nou incident la Saman-Bunar dela granița turco-bulgară. Turcii împiedică porturile bulgare de a-și face preumblările pe teritoriul afirmative litigios, din care cauză s'a făcut un schimb vehement de împușcături între ei.

### Situația în Serbia.

Belgrad. — Guvernul sârbesc a pus în circulație 4 și jumătate milioane dinari dela banca națională pentru a potoli neliniștea ce s'a născut în urma conturbărilor ce domnesc în circulația financiară.

Belgrad. — „Samonprava” ziarul guvernamental își exprima regretul că, Turcia a reținut munițiunea Sârbiei, dar sperează că Partea tutuș va repara actul dușmănos a ofițierilor otomani și va reda Sârbiei munițiunea confiscată.

### Tratativile de pace.

Roma. — Din Ouchy sosesc știri nefavorabile. Tratativile au ajuns la punctul critic și sunt aproape de terminare, dar care va fi rezultatul nime nu o poate profeti.

Viena. — Corespondentul din Constantinopol al ziarului „Neue Freie Presse” a avut o convorbire cu un membru al cabinetului otoman, care a desmintit știrile despre întreruperea tratativelor. Delegații au întrerupt tratativile numai pentru a cere instrucții dela guvernele lor. Diferința s'a ivit nevoind delegații turci a ceda Italiei două puncte ale litoralului despre care ei afirmă că nu se țin de teritoriul Tripolisului și prin urmare aceste puncte nu sunt ocupate de Italia.

Berlin. — Corespondentul din Roma al ziarului „Berliner Tagblatt” anunță că Giolitti din cauza înfînderii prea mult a tratativelor voiește să demisioneze. San Giuliano numai cu mare greu l-a putut abate dela aceasta intenție pe Giolitti, care e pentru continuarea războiului cu tot prețul.

### Protectorat englez în Arabia.

Berlin. — „Morgenpost” este informat, că Anglia a luat protectoratul asupra Arabiei, teritoriul dela termure ce se întinde dela Adeu până la Mocca.

## Turnătorie de fer și fabrică de mașini societ. pe acții în

### Oradea-Mare (Nagyvárad) Óssi-tér.

Fabrică de mașini agricole, de pluguri și de șinuri pentru căi ferate înguste; construcții de fer, lucrări de comunicație, atelier pentru reparaturi, birou tehnic. (6 91-30) TELEFON n-rul 340.

**Manevrele din Turcia.**

Constantinopol. — După informațiile autentice se spune că toate regimentele de rediți din districtele Adrianopol, Salonic, Monastir și Kossowo vor lua parte la manevrele cărora li-se dă o importanță foarte mare.

Constantinopol. — Hotărârea guvernului de a ține marile manevre în vilaetul Adrianopol și pentru care vor fi concentrate 2 corpuri de armată a surprins pe toți. În cercurile diplomatice se crede, că aceasta ar fi răspunsul la manevrările trupelor bulgare în apropierea graniței.

**Situația în Albania.**

Salonic. — Guvernul a dat ordin că toți militarilor și economii, cari au împedat atentatele prin delăturarea bombelor sau descoperind pe atentatori să fie premiați.

În apropierea stațiunii Sarmanli s'a executat un atentat asupra liniei ferate Constantinopol-Salonic. În urma exploziei bombei linia a fost ruinată. Pasageri n'au fost răniți.

Constantinopol. — Ismail Kemal a conferat cu marele vizir și ministrul de interne timp de mai multe ore. Ismail Kemal s'a declarat aplicat a conlucra la regularea chestiei albaneze și primește misiunea în acest scop dacă guvernul îi va da împuternicirea corespunzătoare. Majoritatea consiliului de ministri e învoit la aceasta. Se vorbește că Ismail Kemal va intra în cabinet.

**INFORMAȚIUNI**

Arad, 26 Septembrie 1912.

**Vlaicu la Bistrița.**

Tinutul Bistriței și al Năsăudului a fost între acelea dela început, când mai întâi s'a lansat știrea turnoului, a chemat pe neîntrecutul aviator român și deja la 5 (15) August mulți grăniceri grăbiseră la Bistrița în nădejdea că vor vedea pe Vlaicu în sbor falnic. Totuș, părțile acelea, au fost lăsate pe sfârșitul seriei de ascenziuni deja așa proiectate, fiind mai lăaturalnice și pentru că s'a pus încredere în îndatinarea de a avea acolo toamna cel mai frumos și mai statornic anotimp. Statornică a fost însă în acest an ploaia și dela 12 până la 24 Septembrie n'a fost nici o singură zi fără sloată. Sborul fusese anunțat întâi pe 2 (15) Septembrie. Au și venit de dimineață, în ziua aceea, cei mai neobosiți admiratori ai șoimului Ardealului, țărani români din toate părțile, mai numeroși cei din îndepărtări mari, în speranța că doară la Bistrița e vreme mai bună decât la ei acasă. Asemenea și studenții din Năsăud pleaseră, în corpore, cu profesorii și cu toți intelectualii locului. Iar la Bistrița ploaia fără milă și fără întreruperi. Grupuri de săteni, conduși de preoți, circulau triști și plouați, dela aerodrom în oraș, așteptând că doară totuș se îndură cerul, iar mai târziu, când n'a mai putut fi îndoială, dornici de a vedea măcar pe Vlaicu, pe „măria sa domnul Vlaicu al nost” cum ziceau.

Sborul s'a amânat, acum irevocabil, pe Duminica viitoare, și iarăși au venit, și mai mulți acum, dela Bărgău și de pe Valea Someșului, de lângă frontiera Moldovei și chiar din Câmpulungul Bucovinei.

Numai dinspre Dej n'a mai putut străbate nimeni, căci n'a mai putut circula trenul, în același timp s'a vestit că s'a prăbușit podul dela Năsăud.

Vlaicu era pregătit să sboare între toate împrejurările, pentru a nu lăsa să plece nemângăiați cei ce a doua oră au venit, în ciuda drumurilor desfundate, apelor mari, văilor umflate, câmpiilor inundate, în urma acestei potopenii. Am și plecat la aerodrom, însoțiți de cetele ce așteptau în preajma hotelului. Dar n'a fost mijloc a se apropia de hangar. Câmpul sborului cutropit de apă, și valurile încereau să străbată la aeroplanul, așezat, cu bună prevedere, la loc înalt.

Iată însă că mai mare decât curiozitatea a fost dorința celor ce au venit să-l știe pe Vlaicu ferit de ori ce întâmplare și mulțimea de Români a început să-l roage să nu încerce cumva sbor pe asemenea vreme de grea încercare, și o nespuse de duioasă această îngrijorare a poporului „naiv” pentru soarta fiului său genial. Fi-reste, n'a putut fi vorba de a încerca măcar o ascenziune, nu din cauza crivățului ce pornise peste vârful Heniului pitoresc, frumoase în noua lor mantie de omăt proaspăt, ci mai ales pentru că nu era un petec de loc nici pentru a așeza aeroplanul.

Astfel Bistrița a rămas fără sbor. Chemat la manevre, Vlaicu a trebuit să plece. Și nici n'a mai avut nimeni nădejde de o schimbare a vremii. Într'adevăr, Luni dimineața, ploaia mai vehement decât în toate zilele ce au precedat. Am expediat aeroplanul încă în aceeași zi, am plătit cheltuielile pregătirilor (1070 coroane) și am rămas încă o zi prizonieri în această Bistrița, care, totuș, un bun destin ne-a ales-o pentru pățania aceasta, căci nu este centru românesc mai gentil și mai primitiv.

Marti la amiază am plecat și, minune, câteva raze de soare și-au făcut loc strîmt printre nori.

„Doresc ca numai în ciuda noastră să fie fost vremea asta, și să se îndrepte imediat, ca să salveze câtuș de puțin pe cei ce mai mult îndură”, spune Vlaicu dlor care l'au însoțit la gară, advocații Dr. Tripon, Dr. Onișor, Dr. Iulian Pop, și dintre tineri, Em. A. Chiffa și Opreș.

Bun și înțelept, dl advocat Tripon căuta să găsească mângăiere în explicarea că, ori cum, totuș e bună întâmplarea aceasta ca expiare a spiritelor invidioase pentru norocul care îl însoțește pe Vlaicu. Ne-am despărțit gândind acum la sborul frumos ce va avea să fie primul în turneul ce va urma la anul viitor. Și am plecat, printre apele mari, din care abia se zărește păpușoiul Românilor.

După manevre, Vlaicu se va apuca imediat de construirea mopolanului „Vlaicu III”.

C. Nedelcu.

— Mâne fiind sărbătoare — Înălțarea și Cruci — numărul viitor al ziarului nostru va apare Sâmbătă noaptea.

Exregele Emanuel la monarhul nostru. Din Viena primim știrea, că alaltăieri la orele 3 d. a. M. Sa monarhul nostru a primit în audiență în castelul din Schönbrunn pe exregele Emanuel. Audiența aceasta privată a durat un sfert de oră. Emanuel era îmbrăcat civil; la castel a venit cu o birjă din oraș. Atât la sosire, cât și la plecare garda a dat exregelui Emanuel onorul ce de obicei se dă suveranilor.

Costumuri românești. D-șoara Tulia Bogdan (școala de fete a Asociațiunii din Sibiu), ne roagă să anunțăm, că la dsa se găsesc costumuri românești, diferite porturi din România, Râșnov, Topița, Bănat, Săliște etc.

Hazai la Khuen-Hédervary. Ieri seară Hazai ministrul apărării țării, a plecat într'o misiune importantă politică la contele Khuen-Hédervary, care petrece la moșia sa din Hédervár. Scopul acestei misiuni nu se cunoaște, dar interesul ce se arată față de această călătorie face să se presupună, că în Hédervár va avea loc o importantă consfătuire politică.

Seara de cunoștință a universitarilor din Cluj. Tinerimea română universitară din Cluj își va ține obicinuita seară de cunoștință în 3 Octombrie n. la orele 8 seara în sala cea mare din etajul I a hotelului „Central”. Un interes neobicit se observă în societatea din Cluj față de această seară, când se vor discuta chestii de o deosebită însemnătate privitoare la organizarea tinerimii române din Cluj pe temeiul muncii conștiinței.

Pe această cale rugăm pe Români din Cluj și împrejurime să ne dea prin prezența și sfatul lor cinstit un îndemn și încurajare de care avem lipsă.

P. S. Rog celelalte ziare a reproduce aceste șire.

Dr. Octavian Rusu, președ.

Un pluton de honvezi în arest sârbesc. În Belgrad a produs ieri mare senzație escortarea prin oraș a unui întreg pluton de honvezi din Ungaria. Prefectura din Belgrad dă următoarele deslușiri asupra arestării soldaților: Ieri dimineața un pluton de soldați unguri, stând sub conducerea sublocotenentului Szekeres, a debarcat la vre-o 13 kilometri distanță de Belgrad. Jandarmii sârbi, îndată ce au fost informați de prezența soldaților străini pe teritor sârbesc, i-au impresorat și arestându-i, i-au escortat la Belgrad. Comandantul plutonului, sublocotenentul Szekeres, luat la interogatoriu, a răspuns că nu avea deloc de gând să treacă pe teritoriul sârbesc. Făcea exerciții cu soldații pe riul Sava, dar iscându-se un vânt puternic și deteriorându-se cârma bărcii pe care se aflau soldații, a fost silit să se îndrepte spre malul sârbesc. Jandarmeria sârbească a pornit cercetări minuțioase în afacere și până ce nu se va convinge, că soldații au spus adevărul, nu le va reda libertatea.

Crima unui soț. Din Posen se anunță: Cu privire la asasinarea d-ului Blumel se anunță că soții Blumel au căutat o plimbare în pădure, se așezaseră la un moment dat pe o bancă. D-na Blumel încercă să convingă pe soțul său să se întoarcă în direcția precedentă. Au avut loc atunci explicații vii, și fiindcă d-rul Blumel nu se învoi, soția sa îl împușcă către seară. După atentat, d-na Blumel se refugiază într'un restaurant unde declară că soțul său s'a împușcat în pădure. Ea părăsi apoi restaurantul și pe strade spuse trecătorilor, că împușcatul din pădure e soțul ei.

Când se întoarse apoi în pădure împreună cu autoritățile respective ea vru să ia cheile din mantaua soțului său. Autoritățile o opriră însă dela aceasta.

Fastul unguresc. Cetim printre dările de seamă ale trimișilor francezi la congresul eucharistic dela Viena, o caracterizare destul de curioasă a magnaților unguri. Ea a fost trasă de condeii eminentului publicist Yean de Bonnefon și a apărut în marele cotidian „Le Journal”.

Nu sunt numeroase liniile acestea. Le găsim intercalate în mijlocul unei descrieri a cortegiului oficial. Iată-le:

„...Pe cai mândri, trece garda imperială în care fiecare om pare un câmp de broderii. Heraldicii sună din trompetă: sunt investimântați în aur și par niște accesorii heraldice, gâtiți pentru vre-un himeric „tournoi”. Garda maghiară desvoltă nebunia pătrilor ei prețioase, a blănușilor și pompoanelor ei, cari dau oamenilor învăliși în largi mantale, aerul unor muieri eroice, cari ar porni la război...”

Nu credem ca ziaristul francez să fi avut vre-o intenție rea scriind aceste rânduri. El e dat probabil, în med inconștient, o expresie sincerei lui impresiuni. Noi însă, — și ori și cine, — ne dăm seamă că această impresie nu e de loc favorabilă ungarilor noștri. În ea găsim un amestec de uimire și de poftă de risă față de extravagantul fast al acestei irase, fast greoi, fast care denaturează înfățișarea firească, până a da unor bărbați un aer de „muieri eroice cari ar porni la război...”

Recordul înălțimii în aeroplan. Corespondentul nostru din Paris ne scrie: „Ați anunțat la timp, în „Românul”, că francezul Legagneux a bătut la Issy les Moulinaux recordul înălțimii, deținut până la el de Garros, care se urcase la 5000 metri. Ați scris însă că Legagneux a ajuns la o înălțime de 5270 metri. Sursa de unde ați luat această știre e absolut eronată. Înălțimea la care a ajuns Legagneux este de fapt de 5700 metri. Vă rog să rectificați”.

Ceeace am făcut.

Fabrica de granit, syenit  
industrie de marmoră și  
ciselare de peatră a lui

Iosif Nagy

Brașov, str. Fântânei Nr. 50.

primește și execută ori-și-...  
clădiri, monumente mausolee în orice  
stil. Liferează lucrări de marmură pentru mo-  
bilaturi. În urma modernului aranjament de  
exhibiție, prețuri ieftine. Din depozitul men-  
bogat de monumente, în care eforturile vinderi  
în mare și în mic liferez colegilor de branșă și  
obiecte singuratică, în prețul de fabrică.

**Moartea bar. Marschall de Bieberstein.** Din Badenweiler vine știrea, că Marschall de Bieberstein, ambasador la Londra, aflându-se aici în concediu, a încetat din viață.

Adolf Marschall de Bieberstein s'a născut la 12 Octombrie 1842 la Karlsruhe. A studiat dreptul la Heidelberg și Freiburg. A intrat în magistratură în anul 1871 și după câțiva ani a intrat în viața politică. Ca deputat al Reichstagului aparținea partidului conservator. De la 1890 Marschall de Bieberstein și-a consacrat toată activitatea politică externe a Germaniei. La 1897 a fost numit ambasador la Constantinopol. Aci ambasadorul german a rășit într'un scurt timp să-și câștige simpatii cari îi serviră mult la influența pe care o exercita Germania asupra Porții sub regimul hamidian.

În ultimul timp Marschall de Bieberstein a fost numit ministru al Germaniei la Londra. Noul ministru German în Anglia avea o situație foarte delicată față de încordarea relațiilor anglo-germane și față de legăturile din ce în ce mai strânse între Anglia și Franța.

Împăratul Wilhelm a primit telegrafic știrea morții ambasadorului Marschall de Bieberstein. În cercurile diplomatice din Berlin și deosebit la ambasada engleză, știrea morții lui Marschall de Bieberstein a făcut o impresie din cele mai puține. Moartea ambasadorului german la Londra este considerată ca o grea lovitură pentru Germania.

Ca succesor al lui Marschall de Bieberstein se crede, că va fi numit sau contele Bernsdoff sau căpitanul prezentant al Germaniei în Argentina Bueche.

**O nouă cuirasă.** — La sfârșitul lui Sept., marina franceză va lansa noul cuirasat *Paris*. Evenimentul acesta va fi consacrat unui fapt foarte important pentru metalurgie. Noul cuirasat francez va fi captusit cu o cuirasă turnată dintr'un metal nou, care-i va asigura o mai mare invulnerabilitate. În concurența pentru perfecționarea fabricației blindajelor, care este acum obiectul unor cercetări savante și paciente la toate națiunile maritime, cercetări necesitate de puterea mereu crescândă a artileriei navale, Franța a luat și de data aceasta locul întâi în omenirea civilizată.

De aceea, lansarea cuirasatului *Paris* va prezenta o importanță deosebită.

**Un triumf al limbii franceze.** Ministrul externe al Chinei a hotărât ca limba franceză să fie de-acum înainte limba diplomatică oficială a marelui națiunii de rasă galbenă. E interesant de știut, că atât englezii cât și germanii așteptau ca chinezii să adopte limba lor respectivă.

De-acum înainte toate actele împărăției asiatice vor fi așa dar redactate în două limbi: în limbile franceză și chineză.

**Massenet și americanul.** Cronicarul nostru parisian ne-a vorbit într'una din recentele lui articole de interesul pe care le prezintă amintirea marelui compozitor, apărute câteva zile după moartea sa. Nu credem rău să traducem pentru „Românul” nostima întâmplare de mai jos, pe care o extragem din memoriile lui Jules Massenet. Ea a avut loc la Milan, unde compozitorul francez se duse pentru a asista la cea de-a cincea reprezentație a unei opere a sa, montată pe scena teatrului de „la Scala”. Massenet, singur singurel în frumosul oraș, se afla în odaia sa de hotel, neliniștit și infirmat de orice autor înainte de premieră.

„Dar abia intrasem în odaie — povestește el — și două băți imperioase răsunară în ușă. O vizită! Îmi zisei eu, foarte rău dispus, și m-am dus să deschid.

Un domn de o înfățișare rece și distinsă, îmbrăcat cu corecțiunea și eleganța unui american modern intră, șezu jos și rosti scurt, cu un aer sever:

— Am voit să văd un autor înainte de premieră!

Schițai un zimbet și voi-i să-i mulțumesc pentru simpatia sa, pe care nu o prea înțelegeam.

— Așadar, domnul meu, muzica vă interesează?

— Nu! răspunse el cu nepăsare.

— Dar piesa?

— Nu!

— Nici arta?

— Nu!

— Poate că artistul? adăogai eu cu o jenă firească.

— Nu! repetă el, încă odată. Am voit să văd un autor înainte de premieră.

Incepusem să mă enervez. Ceasul îmi păru rău, mai ales pentru o glumă, atunci când inima mi-era strânsă de așteptare și nervii exasperați de neliniștea acelei seri în care avea să mi-se hotărască soarta.

L-am convins de acest lucru pe interlocutorul meu și mi-se pare că... l-am condus eu însumi la ușă cu oarecare asprime.

Dar fizionomia sa exprima aceeași impasibilă mulțumire:

— Aoh! am voit să văd un autor înainte de premieră!...

...Seara s'a seurs. Opera lui Massenet a obținut un succes entuziast. Ilustrul compozitor se află iar în odaia sa de hotel, după miezul nopții...

„În acea clipă — povestește iar Massenet — fără să mai fi bătut la ușă, streinul meu de după amiază intră în odaie; — el îmi întinse mâna cu un zâmbet cordial și-mi spuse:

— Am voit să văd un autor după premieră!

Și accentuă cuvântul „după”!

De data asta îmi venia să-i săi de gât și să-l sărut. Aveam așadar în fața mea pe unul din bravii spectatori cari-mi înțeleseseră opera, cari o gustaseră și o aplaudaseră.

Și numaidecât îi cerui amănunte.

Cari au fost impresiile lui și ale vecinilor săi? Ce pasaj îi plăcuse mai mult? Ce părere avea el despre succesul piesei? va fi el durabil?

Dar chipul lui luă o expresie de adâncă uimire; părea că nu mă înțelege de fel.

— Dar în sfârșit, im închipuiesc că ai fost în sala teatrului? îl întrebai eu isbucind în râs.

— Eu? nu! nu iubese muzica. Am voit numai să văd un autor după premieră.

Și el scrise cu gravitate pe carnetul său de călătorie: „Autorii sunt în general mai veseli după premieră decât înainte de premieră”.

— Nu întodeauna, făcui eu, zâmbind.

— Aoh! Yes, în caz de eșec!...

Și se retrase cu un aer satisfăcut.

x *Prima și cea mai sigură sursă de cumpărare pian, harmonii și pianine din ținutul Transilvaniei este firma HELDENBERG din Sibiu, str. Cisnădiei nr. 9, care dela înființarea ei prin serviciu prompt, conștiințos și ieftin a câștigat deplina mulțumire a celor mai aleși clienți. Renumitele fabricații ale depositului numitei firme, precum și execuția lor excelentă ne face să recomandăm și noi on. public firma Heldenberg, deoarece un pian bun, care este cel mai frumos decor și obiect de valoare a unui salon, numai dela o firmă de specialitate se poate câștiga.*

x „Tokio” extirpător de bățături. Se poate folosi cu succes contra bățăturilor (la picioare), negeilor și contra scortășării pielei. După o folosire de 2 zile ne scăpăm de durerea bățăturilor. — 1 dosă 50 fil. Pentru 60 fileri se trimite francat. Adresa: **Tömöri Antal, Cegléd, II. kerület.**

x **Iconostasul elegant** este decorul cel mai frumos al bisericii. Deoarece statuetele pe iconostas numai omul de specialitate le poate executa, atragem atențiunea comitetelor parohiale să nu se lase înșelați de câtră meseriași escroci ci să se adreseze cu încredere în chestia acestor treburi bisericesti cunoscutului sculptor Schmit Ferencz din **Budapesta, X., Kőbánya ut nr. 53**, care și-a câștigat cunoscințele în sculptură la academia de sculptură din München. Planuri execuții gratis călătoria la fața locului o face pe cheltuielile proprii.

La Librăria Tribuna din Arad se află de vânzare manuale pentru școlile elementare de diferiți autori, edițiile cele mai nouă și aprobate de Consistorii și Minister, caiete de scris și desemn, creioane, condee, penițe, etc. etc.

x A încetat! căderea părului. Celuia, care întrebuințează renumitul și miraculosul balsam „Venusul” pentru păr al lui dr. Șepețianu. Balsamul acesta ajută creșterea, împiedică căderea părului și încetează total mătreața. de vânzare la *Toth Adorján, drogheria la „Venus”. Lugoj-Lugos.* Tot aci se capătă și renumita cremă „Venus”.

x **Németh și Király**, croitorie pentru domni Cluj, str. Kötő 5, anunță on. public român din loc și împrejurime, că au sosit stoffe indigene și străine, pentru sezonul de toamnă și iarnă. Pardesii, paltoane se pregătesc pe lângă prețuri acomodată, conform modei. Rugăm on. public pentru sprijinirea și mai departe.

## CRONICA SOCIALA

### Sfințirea bisericii din Reghinul-săsesc.

Comitetul parohiei ortodoxe române din Reghinul-săsesc invită la actul sfințirii bisericii parohiale care va avea loc Duminecă, în 16/29 Septembrie 1912 precum și la toate festivitățile împreunate cu acest act.

Programul: Sâmbătă, 15/28 Septembrie a. c.: La orele 3 p. m. primirea mandatarului arhiepiscopesc la gara din Reghinul-săsesc. La orele 5 p. m. Vecernie împreună cu priveghere. Duminecă, 16/29 Septembrie a. c.: La orele 8 dimineața serviciul divin, împreună cu sfințirea bisericii; la liturghie va cânta un cor din seminariul „Andrcian” din Sibiu. La ora 1 p. m. prânz comun, în sala cea mare dela reședința protopresbiterală (cuvarta 5 cor.) La orele 4 p. m. dansuri naționale. Seara la 8 ore concert în sala cea mare dela otelul orașenesc, dat de corul seminarial. (Programul se va distribui seara la cassă).

## PAGINI RASLEȚE.

### Din „Ideile” lui Multatuli.

Trad. de I. T. Lais.

Eduard Douwes (cetește: Dau'es) Dekker s'a născut la anul 1820 la Amsterdam, urmă cursurile la liceu, și fiindu-le deveni negustor, după dorința tatălui său, și plecă în Indiile olandeze în vârstă de-abia 18 ani. Când cuceriră aceste bogate colonii, Olandezii, ca să-și păstreze întru câțva simpatiile populațiunii, n'au atins vechile instituții și datini, ci s'au mulțumit a numi pe lângă fiecare „domnitor” câte-un „asistent-rezident”, care exploata poporul împreună cu regentul figurant în modul cel mai neomenos. Multatuli, care însuși ajunse „asistent-rezident” în Lebak protestă de repețite ori contra barbariilor ce se comiteau față de populația javaneză și răspunsul, care dealtminteri era și așteptat, a fost se înțelege mai întâi câteva admonicii aspre și în fine destituire. Astfel se întoarse acasă, de unde lipsise 17 ani. Aci își scrie în cea mai mare mizerie materială, romanul „Max Havelaar”, a cărui erou principal nu era decât el însuși. Cartea aceasta a făcut mare senzație, — ajungând ediții de 20.000 de exemplare, un succes extraordinar pentru

# BRAUN M.

CROITOR PENTRU DOMNI

Magazin de haine pentru bărbați, băieți și copii

# ARAD,

bulevardul Arhiducele Iosif (József főhercegút) nr. 3. Vis-à-vis de stația lui Kossuth.

Ba 367-3



Olanda — a fost foarte mult desbătută și comentată, a provocat chiar interpelații în parlament — însă starea Javanezilor totuși nu s'a îmbunătățit. Și de aici pornește tragedia acestui mare scriitor, nu din oarecari mizerii materiale, cari debunăseamă că n'au lipsit: el a fost aplaudat, comentat, însă strigătul său după dreptate, apelul său către cei buni și umani n'a aflat răspuns în fapte. Și de aceea și scrie doi ani mai târziu: „Ei zic, că ar fi o cale de tot frumoasă. Au cedit'o toți și cu multă râvnă. Și totuși dreptate nu s'a făcut. Iar mie-mi e, ca și când cartea aceasta n'ar fi fost de loc frumoasă, ca și când n'ar fi căzut atâtea lacrimi pe paginile ei! Și de aceea am devenit nervos și amărât!” Apoi trăi zece ani în Wiesbaden și în fine se retrase la Nieder-Ingelheim la Rin, unde și muri la 19 Febr. 1887. Următoarea fabulă nu e decât însăși povestea vieții și suferințelor sale.

## I.

## Chresos.

Chresos trăia în Boeotia. El era primarul unui sat, al cărui nume nu-l mai știu. Și nici nu vă pot spune cum de-a ajuns prin părțile aceste, familia sa fiind de-acasă din Athena.... da, îmi pare că erau chiar și înrudiți cu Alcibiades. Chresos era un om foarte bun de fire și trăia mulțumit cu ce da Dumnezeu. Își grija, cât de bine putea, de satul încredințat lui și în orele libere, când n'avea ce face, se pune de cânta pe liră. Aceasta și-o îngăduia numai acasă, închis în odaia sa, ca nu cumva să-l supere pe cineva cu cântecul său.

Și iată că au venit odată niște hoți de-au prădat pe locuitorii satului lui Chresos. El își aruncă atunci lira de-o parte și-i alungă pe acești oaspeți nepoziți, — dar i-au zis alții că n'a făcut bine așa, căci hoții ar avea legături cu magistratura din capitală. Lui Chresos însă asta nu-i venea a crede, căci prea îi părea grozav; ci el nu se lăsă și deoarece erau mai mulți la număr, decât i-ar fi putut birui el, trimise un sol la Theba să ceară ajutor.

Însă în loc de asta i se răspunse, că e un primar nevrednic și că nu i se șade nici decum a fi fruntaș într'un sat din Boeotia. El nu zise nimic. Însă îndemnându-i pe sătenii săi să mai rabde puțin, o porni la drum cu femeie și copii — și-și mai luă și lira, alta nimic. În locul său veni alt primar, care fără îndoială că după scoteala magistraturii din Theba era mai puțin nevrednic, mai ales că pare că avea și el oarecari legături ascunse cu hoții cari-i prădau satul și pe cari prostul de Chresos voia să-i nimicească. Atâta, că nu se mai auziau plângerile sătenilor deși hoții rămăseră în țară.

Gu chin, cu vai a străbătut Chresos până în aeropag, de le-a istorisit domnilor, cum stă treaba. Le descrie și starea familiei sale, ajunsă la sapă de lemn prin regretabila „confusie” a magistratului, — căci el totuși credea, că totul nu e decât o mică confusie. Însă vă amintisem acum, că el de-acasă nu era de prin părțile acelea, și de-aceia avea o judecată atât de pocită.

Însă aeropagul nu-i mai răspundea. Chresos îi însuflă curaj soției sale — ceace dealminterea nu era de nevoie — și se mângăia cântând din liră; sunetele ce le scotea corespundeau stării sale sufletești, alcătuiind cea mai deplină armonie. La dreptul vorbind el nu era cine știe ce muzicant mare, însă e un „ceva” deosebit în cântarea unui tată, care-și vede copiii flămânzi. De asta, și nu că ar fi cântând bine, ascultau oamenii cântarea lui Chresos. În cântarea sa era ceva dur și aspru, ce gădile urechile mai rezistente. Și erau mulți oameni d'ăștia în Boeotia.

Și dacă zicea lumea: „Frumos, Chresos, urmează!” atunci mâna-i cădea alături amorțită, și o lacrimă i se strecura printre gene, gândindu-se că aceasta e singura despăgubire pentru foamea copiilor săi: mai bine de-ar cânta mai rău, sau de fel, decât așa! Și el își asemăna sufletul cu strunele lirei sale, pe cari trebuia să le încorde din greu ca să sune.... da, de se rup aproape — ca să-i mulțumească pe ascultătorii, cari îl vor aplauda.

„Oare se zbuiciumă și strunele ca sufletul meu?” se întrebă el.

Însă tot cânta mai departe, căci alta n'avea ce face și copiii flămânzi, dar nu strigau, ca toți copiii de treabă. El mai apelă de câteva ori la aeropag și căpătă în fine următorul decret:

„Aeropagul etc. etc.

Intru dreapta cumpănire o rugăciune de a lui primar Chresos din satul... etc etc.

Intru dreapta cumpănire o rugăciune de a hotărî în afacerea... etc. etc.

Considerând declarația numitului Chresos, că el și familia sa se află în strâmtoare și sărăcie, din cauza unei confusii, care ar fi determinat pe magistrați, să se dea pe partea răufăcătorilor, cari prădau satul, unde numitul Chresos era primar. Considerând mărturia multora, cari pe numitul Chresos l'au auzit cântând pe liră. În numele dreptății și al adevărului decidem următoarele:

a) numitului Chresos i se confiscă pentru totdeauna și irevocabil lira pe care cânta;

b) numitul Chresos e condamnat să plătească toate cheltuielile procesului.”

Aeropagul era corupt și se numia: Olanda.

## II.

## Un impresario.

Un domn elegant, cu inele de aur orbitor la degete, se plimba foarte mulțumit pe cheul din Amsterdam. Venise în capitală pentru niște afaceri. Vom vedea îndată și de ce natură erau afacerile aceste. Înaintea sa mergea o damă cu un copil, — deasemenea la plimbare. Din nebăgare de seamă copilul căzu în apă. Mama scoase un țipet... sări în apă și-și scăpă astfel odorul.

Domnul cu afacerile văzu toată scena aceasta, își scoase carnetul și începu a scrie ceva c'un zâmbet mulțumit pe buze.

„Stimată doamnă, îmi permiteți să vă întreb, care vi-i numele și adresa?”

„Copilul meu, copilul meu, mi-am scăpat copilul!”

„Foarte bine! Dar' îmi permiteți....”

„Mi-am recăpătat copilul” repeta într'una mama, care nu putea crede, că și altceva i-ar interesa pe oameni.

„Cu cucoana asta n'o să isprăvesc nimic”, murmură nemulțumit prietinelul nostru. „Ja, ascultă domnule, te voi cinsti frumos, dacă-mi vei putea comunica până mâine numele și adresa acestei doamne!” Și se pare că a aflat ceea ce doria cu atâta insistență, căci în ziua următoare se prezenta în camera fericitei mame.

„Stimată doamnă, avui deosebita onoare să fiu de față....”

„O, și dta ați fost de față? Ați văzut? Eu n'am văzut nimic, n'am auzit nimic, ci am sărit numai în apă....”

„Fără îndoială, stimată doamnă, însă eu am auzit....”

„Auzit? Ce?”

„Am auzit, cum ați țipat, stimată doamnă, și am venit să vă ofer un angajament la teatrul meu!”

Biata mamă!

Omul cu afaceri nu era decât un „impresario” care căta pradă — și întrunea toate calitățile iubitelui nostru public modern.

Va urma.

## ECONOMIE.

## „Ustredna Banka” și băncile noastre.

Înainte de aceasta cu câțiva ani s'a înființat în Budapesta o modestă bancută slovacă sub numirea de „Ustredna Banka”, adevărată pe românește „Banca centrală”. La un an sau doi ea a ajuns în sfera de interese a băncii cehe din Praga, cunoscută „Ustredna Banka”, care a ajutat-o să-și mărească capitalul social și a prefăcut-o în o expozitură a ei pentru Budapesta și țara ungurească. Ca și protectoarea sa din Praga, așa și „Ustredna Banka” a căutat legături cu băncile mici românești, oferindu-le credite de reescont. A și izbutit să-și creeze legături cu clienți buni în multe din băncile noastre, mai cu seamă că în direcțiune intrașeră și doi fruntași ai vieții noastre publice, dnii Sava Raicu, directorul „Victoriei” și Dr. Aurel Vlad din Orăștie. Afară de aceasta între funcționari se găsea și d. Virgil Bontescu, un tânăr cunoscut și cu bune legături la băncile românești. Cum a lucrat aceasta bancă cu institutele noastre până acum, de prezent nu știm prea puțin preocupă. Le va fi făcut serviciu dar în schimb își va fi avut și ea bune câștiguri. Procedura ei prezentă față de băncile noastre însă nu poate fi indiferentă. Auzim că la unele bănci le cere, pe lângă materialul de cambii escontat și declarații de garanție din partea membrilor direcțiunii, precum și să cumpere obligațiuni pupilare cu 4% de ale băncii „Ustredna Banka” din Praga. Nu știm cum să calificăm aceasta procedură? Noi știm că fiecare creditor e dator să grijească de creditele acordate și să ceară acoperirea, ce o află de necesară. Foarte bine. Numai cât „Ustredna Banka” trebuia să facă aceasta la început, atunci când a acordat creditele și nu acum. Dacă atunci materialul de escont al băncilor noastre a fost bun, desigur că așa este și astăzi. Dar, în sfârșit, treacă-meargă și aceste declarațiuni de garanție. Oamenii noștri le dau căci sunt convingși că sunt numai niște acte formale, dat fiind că materialul țărănesc din portofoliile băncilor noastre este absolut sigur. Tot ce nu putem ierta este procedura numitei bănci de a constrânge în împrejurările de astăzi institutele noastre să cumpere obligațiuni pupilare cu 4% dela banca ceată din Praga. Nu putem erta, pentru că procedura este în adevăr nejustificată. Ea provoacă băncile noastre să cumpere obligațiuni și dacă vreuna nu voeste — știm un caz concret — îi cumpără am putea zice cu sila. Îi cumpără obligațiuni cu 4% și al pari, astăzi, când chiar și renta de 4% notează numai 86. Prin aceasta procedura se păgubesc simțitor băncile noastre.

Am adus la cunoștința publică procedurile institutului „Ustredna Banka” și rugăm pe doi reprezentanți ai noștri să intervină nu numai să se pună capăt acestor stări, dar și să dea garanție băncilor noastre că obligațiuni pupilare amintite vor fi reprimite cu acest curs. Să i se spună că băncile noastre sunt rezistente și să nu se uite că ele au acții și obligațiuni cehe, pe cari ușor i le vor putea pune la dispoziție. Așteptăm! „Rev. Ec.”

## POȘTA REDACȚIEI.

V. M. Năsăud. Nu e nevoie de bilet de legitimație. Primim bucuros raportul.

## POȘTA ADMINISTRATIEI.

Gheorghe Sperlea, Juriova. Am primit 20 cor. în abonament pe 1912.

P. Lucaciu, Slănic-Prahova. Pentru suma de Lei 20.— ce ați solvit omului nostru de încredere — eliberându-Vi-se recipisa No. 960 — abonamentul DV. s'a achitat până la finea anului ert.

Profesorii Preparandiali, Gherla. Abonamentul DV. a început cu luna Martie, nu cu Aprilie, cum ne scrieți, de aceea cu solvirea ultimă e achitat numai până la 30 Decembrie a. r.

**NAGY JENÓ,**  
specializat pentru dinți artificiali fără pod  
**CLUJ—KOLOZSVÁR**  
(La capătul străzii Jókai, la casa proprie.)  
Pune dinți și cu plătire în rate, pe lângă  
garanță de zece ani. (97-120)



ROMANUL ZIARULUI „ROMÂNUL”

NICOLAE GOGOL

## Suflete moarte

(ROMAN)

Trad. de Senior

(147)

— Urmasre —

Mulțămă această albețe orbitoare, se zăria la picioarul povârnișurilor lor, pete confuze și cari păreau a se încreți în fum; erau niște sate, dar distanța ar fi fost mult prea mare pentru ochiul omeneșc, chiar ajutat de un ochian, să le poată recunoaște distinct drept grupuri de locuințe, dacă n'ar fi văzut, ori două scânteii țîșnind și rămânând fixe sub razele soarelui pe un punct al cupolei aurite a unei biserici, vestind că acolo se găsește în sfârșit centrul unei agregățuni de oameni.

Totul era cuprins de un calm absolut pe care nu-l întrerupeau nici chiar accentele cântăreților văzduhului, accente contopite cu suflul burei de vânt, cu murmurul văgăunei, cu ușorul murmur al apelor și freamătul frunzelor, accente pierdute în armonia generală a acestui ansamblu. Scurt, stând în balconul locuinței boierești, nu puteai, chiar după două ori trei ore de contemplație, să articulezi alte cuvinte decât acestea: „Doamne, cât e de măreață, cât e de frumoasă, opera mânilor Tale!”

Cine putea să fie posesorul, proprietarul și stăpânul acestui sat culminând, unde, ca la o fortăreață inexpugnabilă, nu puteai ajunge de jos, ci trebuia neapărat s'o iei pe partea opusă. Acolo stejari respirați primiau grațios pe vizitatori, întinzându-și ramurile lor spre a-i da îmbrășișarea de bun venit, și îl conduceau până sub coperișul acestei case, al cărei vârf l-am văzut pe din dos. Casa se ridică acum cu toată înălțimea fațadei sale, având, deoparte, o lungă linie de case cu coconară, balcon și obloane zimțate; de alia biserică, care strălucă prin poleiala lor înflorită, oferită, ca omagiu al creaturii, Creatorului. Cărui privilegiat între oamenii săi aparținea acest râu, mic eșeu al districtului Fremalakșaneki?

Lui Andrei Ivanovici Tentetnikof, tânăr boer de treizeci și trei de ani, celibatar. Dar încă, ce este el, cine e... obiceiurile lui, manierele lui, caracterul lui, ce om e acesta în sfârșit? Acolo, acolo, acolo... scumpele mele cititoare! Nu-i, cred, nimic, mai bun de făcut decât să întrebăm pe vecinii lui. Mai întâi vecinul său Branderof, care a aparținut la familia astăzi stinsă a vechilor frumoși și voinici ofițeri în retragere: acesta aplică lui Andrei Ivanovici expresia aceasta cam dură: „Asta-i un adevărat dobitoc”.

Un brav general, a cărui moșie și casă sunt situate la zece verste de acele ale lui Andrei Ivanovici, zicea: „Andrei Ivanovici nu-i un prost, atâta rău, dar și-a vârat multe chimere în cap. Eu aș putea să-i fiu folositor... căci, în sfârșit, eu am destul de mari legături în Petersburg și chiar în locuri înalte...” Generalul nu sfârși niciodată proza aceasta. Șeful de poliție al districtului, întrebând, dădea răspunsului întorsătură particulară: „Andrei Ivanovici e boier, bun! dar sângele lui civil nu face cinci parale, și iată că mâne îi voi duce o țidulă care n'are să-i facă plăcere”.

Țăranul întrebând despre stăpânul său; tace... Putem dară conchide din toate acestea că opinia fi e mai curând potrivnică decât favorabilă în district.

Ca să vorbim fără părtinire. Andrei Ivanovici nu-i un om urăcios, el e pur și simplu un afumător al cerului. Ei, Doamne, sunt mulți oameni cari nu fac alteeva vreme de ani îndelungați decât să afume bolta cerească... și pentru ce n'ar fi trimis și Tentetnikof în tot răgazul colo sus pușintel fum?

De altfel, ca probă a bunei mele voințe cu prilejul acesta, iată un amănunt al unei zile din viața lui, și cum, la el, toate zilele se urmează și se aseamănă, cetitorul meu va putea dela sine să-și facă o idee despre caracterul anului și să judece până la ce punct corăspundea viața lui cu frumusețile de cari era înconjurat.

Dimineața, el se deștepta foarte târziu, și fără a-și părăsi patul, rămânea multă vreme în capul oaselor frecându-se la ochi; și cum ochii lui din nefericire erau mici, el îi freca vreme de o jumătate de oră fără a reuși să-i facă mari. În toată vremea aceasta, stetea în picioare, la intrarea camerei sale, servitorul său, Mikhailo, înarmat cu un ibric așezat într'un mare lighian de aramă și acoperit cu un ștergar mare. O oră se scurgea așa; stăpânul căsca, se întindea, visa; bietul Mikhailo, obosit în poziția lui, își depunea sarcina, dădea un ocol pe la bucătărie, apoi se înapoia să vadă dacă stăpânul, meru sezând pe pat, reușise să se deștepte de tot. În cele din urmă Andrei Ivanovici se spăla în apă multă și cu șgomot mult, își îmbrăca halatul și trecea cu pași numărați la salonaș ca să ia ceaiul, cafeaua, cacao și chiar un pahar cu lapte cald, totul cu răgaz și linguriță, cu o mare risipă de pâne fărâmițată pe jos printre cenușa pipei sale; el consacra la asta două ore fără proget, apoi se înarma cu o ceașcă de ceai vârsat ca să fie luat rece, și se transporta, cu ceașca asta în mână, la o fereastră dând spre curte. Sub fereastra aceasta, la ora aceasta, se petrecea în fiecare zi scena următoare: mai întâi Grigori sbiera, Grigori bivolarul, adresându-se către Perfilievna bucătăreasa; el îi striga:

„Ah! bătrână afurisită, șișca iadului, o ticăloasă ca tine ar trebui măcar să tacă.”

— Hai, n'ai să sfârșești, hai, cu asta, tu? ciefăia bătrâna arătându-și pumnul și schimonosindu-se (căci era foarte acră, măcar că îi plăceau mult stafidele, conservele și toate dulcețurile încredințate poștei sale).

— Crezi că nu se știe legăturile tale cu intendentul? Intendentul e... e un hot, tocmai de pânza ta. Și îți închipuești tu că domnu nu vă cunoaște pe unul și pe altul; și el azi, știe totul, aude totul, și-mi pare foarte bine.

— Unde-i boerul?

— Ei, la fereastră, el vede și aude totul, îți spun eu.

Și, în adevăr, boerul era acolo și privia; dar ce putea să înțeleagă? Un copilăș care fusese bătut la propon de mamă-sa țipa ca un diavol, un câne de oi urla îngrozitor pentru că a fost opărit de un blestămat de rindaș care leșina de ris în pragul bucătăriei, văzând pe dobitoc cum se frământă convulsiv în iarbă. Scurt, totul în curtea aceasta, era viață, mișcare, acțiune și animație, și era pentru boer ce să audă și să vadă, dacă nu altfel decât ca contrast cu el însuși. Dar numai în cazurile când gălăgia devenia insuportabilă, până să tulbure această dulce stare de a nu face nimic și de a nu gândi cum obișnuia el, se simțea el deșteptat din lăncezeala lui vegetativă și din amorțea lui morală, și își chemă, în baza autorității sale oamenii la mai multă rezervă.

Cu două ore înainte de prânz el trecea în cabinetul lui spre a se ocupa în mod serios cu o lucrare care avea să îmbrățișeze întreaga Rusie considerată sub toate raporturile ei, civil, politic, religios, filosofic, să rezolve problemele supărătoare, chestiunile pe cari timpul i-le-a pus și să definească în mod clar un mare viitor: scurt, totul, totul... totul, și aceasta sub largile forme pe cari le afectează publicistul timpului nostru. Dar până la ora aceasta colosala întreprindere e încă în starea de simplă idee; e adevărat că în rare momente, la lungi intervale, penița a scârțâit și au apărut pe hârtie embrioni de proiect, dar toate acestea au lunecat, au fugit sub hârtia-masă, iar viitorul mare publicist, se înarmează cu o carte oarecare, care nu mai iese din mâinile lui până la prânz. Cartea aceasta se deschide, se închide, se ia și se lasă

de o sută de ori în timpul tocanei, în timpul fripturei, al prăjiturei, așa că unele feluri se răcesc, altele sunt luate îndărăt neatinsse.

În sfârșit vine pipa, apoi cafeaua, apoi boierul face o partidă de șah cu și împotriva lui însuș. Ce făcea între partida de șah și cină e mult mai greu de spus; totuș eu nu voiesc să nedreptățesc pe boier insinuând poteza că nu făcea absolut nimic.

Astfel își petrecea vremea în singurătate un om de 32 de ani, pe care cine și-l poate închipui sezând toată ziua, cu întreruperi de plimbare de 10—20 minute, meru în halat și fără cravată. El nu făcea nici o plimbare, nici un exercițiu afară ori pe jos, nici călare, nici nu-și deschidea măcar fereastra spre a-și aerisi apartamentul, iar admirabilul peisagiu pe care nu-l putea contempla cu sânge rece, nici unul din rarii oaspeți pe cari îi primia, nu exista pentru stăpânul câmpiilor și satelor acestora, cetitorul poate să vadă, că Andrei Ivanovici Tentetnikof aparținea familiei acelor oameni ai Rusiei, cari scapă dela orice talmăcire, cari erau odată numiți, după nuanță, uvalni, legeboki ori bailaki (leneși, casnici, solitari etc.), și pe cari nu mai știu cum să-i numesc astăzi, din lipsa unei porecle mai moderne.

Aceste caractere nase ele oare în mod spontan ori se formează prin agregățuni succesive din întipăriri și din trăsături, rezultând din împregiurări? În loc de a căuta să răspund în trei cuvinte, cum ar fi dreptul meu, voi relata în chip liberal prostia educației lui. Totul, la epoca copilăriei și a adolescenței lui, părea că conspiră să facă din el ceva bun. Băețăș de 12 ani, inteligent, spiritual, cam visător, cam pușintel, el avu norocul să cadă într'o școală publică dirigiată în vremea aceasta de un om foarte puțin obișnuit: acest director era idolul tinerimei; Alexandru Petrovici, așa-l chema, avea un simț particular pentru a distinge în copil chiar natura omului. Și cum cunoștea el inima și caracterul propriu rus! Cum cunoștea pe deasupra și adânc pe fiecare din elevii stabilimentului său! Cum pricepea el să-i stimuleze! Nu era un sburdalnic, care, după o strângărie, să nu vie însuș să-i facă o mărturisire completă a greșelii sale. Ba mai mult, mărturisitorul se retrăgea după aceea, nu cu urechile pleoștite, ci cu fruntea sus, fiindcă avea ferma hotărâre de a-și îndrepta greșelile. Și aceasta pentru că era până și în dojenile lui Alexandru Petrovici ceva încurajator, un nu știu ce care zicea: „Căderea ta să-ți folosească să te ridici mai sus”.

Ca adevărat filosof ce era, el definea amorul propriu ca o forță care dă impulsione facultăților omului; astfel el avea o grije deosebită în mânăuirea coardelor puternice ale acestei minunate unelte. Îi plăcea să zică: „Eu cer ca cineva să aibă spirit, și asta-i tot ce vreau eu; acela care aspiră să-și desvolte spiritul n'are vreme să sburde. Sburdălnicia copilăriei se va vindeca dela sine”. Și, în adevăr, sub direcțiunea lui, sburdălnicia trecea de fapt ca o prostie. Elevul care nu căuta să arate spirit, adevărat să dovie bun, era curând obiectul batjocurei și al disprețului camarazilor. Măgarii, marii imbecili erau încercați cu porecelele cele mai injurioase, și aceasta din gura celor mai mărunței școlari, de cari pentru nimic în lume n'ar fi îndrăsnit să se atingă. „Ah! asta-i prea-prea! îi ziceau unele persoane uimite de sistemul acesta, micii d-tale oameni de spirit vor deveni toți niște mari obrasnici! — Nu, asta-i socoteala mea; eu am ca principiu să nu sufăr multă vreme incapacitățile; pentru lași și slabi, e de ajuns un curs; pentru băeții de spirit cari nu se busumflă deloc, am un altul”.

(Va urma).

Redactor responsabil: Constantin Savu.

## MANDAT.

Scumpul care cu prilejul cumpărării nouațiilor de toamnă și iarnă prezintă acest cupon, i-se va acorda 5% rabat din prețurile noastre solide țevate.

Dantele, cordele, catifele, decoruri pentru haine, mă-tăsuri, ciorapi, mănuși și orice accesorii de croitorie

se capătă la

CI 132-100

Filiala din Arad a magazinului de dantele din Budapesta Bulev. Andrásynr. 20.

— palatul Fischer Eliz —

Se caută  
**un bun viticultor,**

invățat și cu practică, român, căsătorit, buni gospodari, de preferință fără copii, pentru vie în România lângă Ploești, salariu 100 Cor. lunar locuință, lemne, luminat. Oferte: adresa Gogu Stefanescu, Câmpina România. (Se 416-6)

**Un candidat de avocat**

afă aplicare în cancelaria advocațională a lui  
**Dr. Nestor Oprean,**  
Nagy-szentmiklós.  
(O 300-6).

Caut pentru băieții mei de 5 și 7 ani

**o bonă**

în etate de 20-30 ani care vorbește bine limba germană.  
Rog oferte cât mai curând.

**Dr. Titu Babeș,**  
Budapesta, V., Erzsébet-tér 18.  
(Ba 430-3)

**Un candidat de avocat**

și **un scriitor** cu praxă în afacerile funduare, afă aplicare momentană în cancelaria subscrișului

**Dr. Daniil Vasu, avocat,**  
Voila (com. Făgăraș).  
(Va 410-3)

**De vândut**

**12 jugăre** pământ arător, în hotarul Cuvinului. A se adresa: vād. **Arato Gáborné,**  
A 384-3 Györök, Magyar utca 101 sz.

**Un candidat de avocat**

cu praxă afă aplicare în cancelaria subscrișului dela 1 Octombrie 1912.  
**Pr. Vieter Bontescu**  
advocat Hátszeg.  
Bo 295-3

**Manuale folosite și noi**

pentru toate institutele de învățământ precum și hârtie și revizite de scris se capătă cu prețuri ieftine la librăria **Pichler Sándor,** Arad, Piața Libertății (Szabadság-tér) nr. 1.  
(Pi 307-100)

**Un comis**

în branșa ferăriei afă aplicare imediată la firma Ioan St. Stelea, Szelistye (com. Sibiu.) Doritorii să și înainteze și mărimea salariului.  
(Se 440-2)

**Un candidat de avocat**

Caut  
**Dr. Gheorghe Gârda,**  
advocat, Făget.  
Ge 442-5

Se caută un

**invățăcel**

(etatea de 14 ani în sus) pentru afacerea de ouă a firmei „AGRARIA” Huedin (Bhunyad). Cei versați în branșa aceasta vor fi preferați.  
(A 448-2)

**Anunț.**

În prăvălia de fier și mărfuri mixte a „Însoțirei de consum și valorizare din Năsăud”, afă aplicare începând din 1 Octombrie a. c. un comis tânăr pe lângă plată lunară de 80 Cor. Dela competenți se recere limba română și maghiară și să fie apti în afacerile de prăvălie. Năsăud, la 23 Sept. 1912.

Direcțunea însoțirei de consum.  
(Do 439-1)

**Inștiințare.**

Aduc la cunoștința on. public, că am deschis în Arad, piața Boeskaï nr. 3 (lângă școala izrailită)

o spălătorie cu aburi specială, cu putere electrică, pentru curățirea gulerelor. Comandele din provincie se execută prompt. Dela spălătorii mai mici și dela colectori primese gulere spre curățire modernă, cu prețuri ieftine.

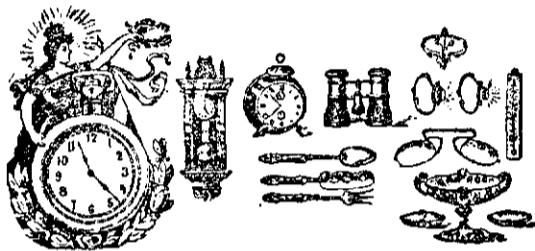
Local colectiv: str. Carolina nr. 4 (vis-à-vis de lăptărie).

Rog binevoitorul sprijin al on. public.  
Cu stimă:  
vād. **Triebel Mikályné.**  
Ti 328-5)

**Iohann Gensthaler**

giuvaergiu și ciosornicar

în Orăștie Szászváros.  
Filială în Szászsebes.



Vânzare de purtaie, de aur și argint și de servite pe lângă garanția și prețuri moderate. — Se fac orice reparaturi de lanțuri și ciosornice de aur, reparații, precum și ieftin. Serviciu conștiințios. G 134-32

**WEISZ**



**RÓZA**

salon de pălării pentru dame,  
Arad, str. Deák Ferenc 2.

Am onoare a aduce la cunoștința on. dame, că m'am reîntors din călătoria mea făcută la Viena, de unde mi-am asortat salonul cu cele mai noi

modeluri de pălării pentru dame, — velour și plisă.

Pălării de dollu și transformări se execută în 24 ore.  
(Ve 408-10)

**KUGEL KÁROLY**

FOTOGRAF

TIMIȘOARA-CETATE (TEMESV.-BELV). str. Jenőfőherceg nr. 14.

Pregătește fotografiile cele mai moderne, măriri de fotografii familiare, grupuri și tablouri după orice fotografie veche, cu prețurile cele mai ieftine. Execută cărți postale cu fotografii, fotografii pe porțelan pentru pietri monumentale, după orice fotografii. Comandele din provincie se execută prompt și conștiințios.

(Ku 108-)

**Kratochvill Ágoston**

turnătorie de lucrări de artă și firme  
Budapesta, VII., Cserhát-u. nr. 22.

Fond. în 1899. Telefon: 28-35.  
N-rul casei de păstrare poștală reg. ung. 15545.  
(Notă Clearing).

**Table de firmă vârsate** din bronz și zinc pentru oficii, medici, avocați, ingineri, arhitecți, execută frumos și modern. Cea mai mare fabrică în branșa aceasta în Ungaria.

— **Prețuri de fabrică.** —  
Correspondență în limbile maghiară și germană  
(Ka 143-30)

**Bereczky Zoltán**

atelier de croitorie pentru domni  
Cluj—Kolozsvár.

— În colțul străzilor Unió și Rózsa. —  
Magazin permanent de materii din țară și străinătate pentru toate sezoanele.



Comandele din provincie se execută prompt. E suficient a se trimite o haină croită

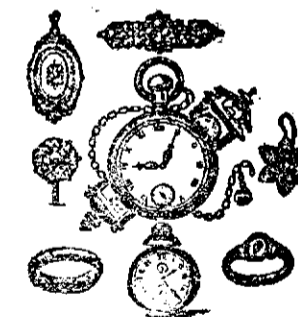
(Ka 155-60)

**Gratis**

nu, dar pentru prețuri foarte ieftine poți să cumperi cele mai bune oroloage, oroloage de pendul, de părete și deșteptătoare, precum și bijuterii de aur și argint și articlii optici la

**Szentgyörgyi Gy. Gyula**  
orologier

Sátmar — Szatmár  
str. Atilla nr. 1



Pentru orice fel de reparări și cumpărări de oroloage ofer garanță.

**Petru Moga**

pantofar pentru domni, dame și copii  
Cluj-Kolozsvár piața Boeskaï nr. 8.  
[lângă farmacia Biró].

Execută după cea mai nouă modă și din materialul cel mai excelent totfelul de ghete pentru domni, dame și copii, precum și ghete pentru picioare suferinde, cu prețurile cele mai moderate.



(Mo 138-30)

### Ingrădiri cu pietri mormântale.

Lespezi pe mormânt, sarcofage

dela cele mai simple până la cele mai pompoase, din material foarte durabil care întrece piatra cioplită, cu prețuri ieftine pe lângă garanția; execută pardoseli de granit, totfelul de specialități de pietri artificele, vase de flori, stâlpi, decorații pentru grădini, fantani arteziane, trepte, decorații pentru zidiri, în orice stil; desemnuri și proiecte face gratis și în provincie.

**Némethy István,**

sculptor, întreprindere de zidiri cu ciment și beton  
Cluj—Kolozsvár, strada Bástja nr. 4.

TELEFON nr. 644.

Ne 156—20

### MANDEL ZSIGA

orologier giuvaergiu-optic

**DÉS-FÖTÉR**

Succursala Gyulafehérvár



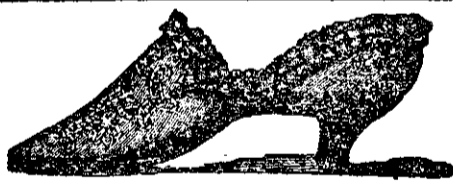
Cel mai mare depozit de tot felul de ciornice de aur și argint precum și ciornice de metal și nickel. Articuli de argint de China Berendorfer Cristofle și tacâmuri de argint. Ochelari și zwickeri de Rathenov. Articole optice de aur și argint Gramophoane și plăci. — Reparaturi solide și ieftine. Serviciu conștiincios. Prețuri moderate.

(Ma 182—30)

Premiat la a. 1902 din partea expoziției Industriale din Becicherecul-mare.

### BERBERSZKI MIKLÓS

păpușar, (De 30—70)  
— Nagybecskerek. —



Liferează în țară și străinătate păpușe de piele, păslă, mătase și câțfea, pentru bărbați, dame și copii cu prețurile cele mai ieftine. Serviciu prompt. — Catalog trimis gratuit. — Revinzătorilor li-se dă rabat.

De neîntrecut!

Spălătorie aranjată cu mașini electrice pentru curățarea chimică a hainelor, colorare și spălarea fulgilor de perini.

### LUCZA JÓZSEF

Seghedin—Szeged, Laudon-utca 9. sz.  
(Colțul pieței Valeria.)

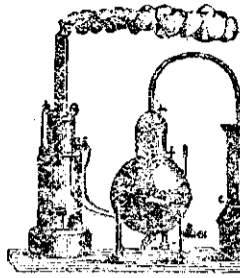
Având sistem propriu de a curăța chimic și a colora, sunt neîntrecut în meseria mea. Colorez haine de domni, dame, copii, dantele, stoffe de mobile și covoare. Pierdelele le spăl cu mare grijă. Pentru doliu colorez haine în negru. Comandele le execut îndată cu mare acuratețe. Baltoane de piele le colorez în colorii închise.

(Lu 15—60)

### RADUCZINER LAZAR

ALĂMAR

Timișșara (Temesvárgyváros) str. Farkas 12  
Casa proprie.



Execută **Cazane pentru spirt**, — pentru văpsitorie chimică și — pentru **ferberea rachiuului** din material excelent, pe lângă garanția și cu condițiuni favorabile de plătire.

Reparările se execută prompt și cu prețuri moderate.

Ra 174—20

### MAȘINI

pentru industria cimentului,

Fabrică pentru țevi de element, presă pentru table de ciment și aranjează fabricii complete din ciment  
**Kazal fémlemaz és cementgyári gépgyár r. t.**

BUDAPESTA, VI.,  
Rettler Ferenc-utca 66.  
TELEFON: 93—13.

(Ha 140—120)

### In atențiunea băcanilor!

**MORI pentru MAC**  
ȘI  
**CUMPENE**

excelente și cu prețuri moderate se capătă la fabrica

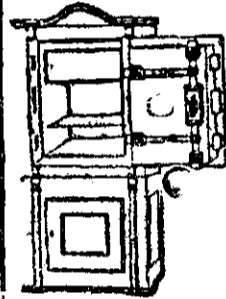
**THINSZ A.**

BUDAPESTA, IX, str. Liliom 50.  
Ti 163 60

Fabrica budapestană de casse de bani  
**Gelléri și Schuller**  
BUDAPEST

Fabrica: IX., Rákos-utca 4. Depozitul orașenesc și biroul: V. Széchenyi-u. 7.

Liferanții ministerului de agricultură, de honvezi, căilor ferate ungare și al poștelor.



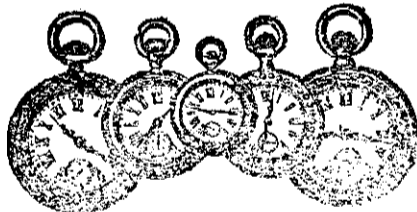
Efectuiază casse de bani, libere contra focului și spargerilor, casse pancelate pentru păstrarea documentelor.

Catalog gratuit și franco.

### CAROL ORENDI junior,

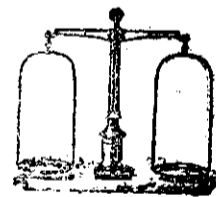
orologier și aurar.

ATELIER DE REPARAT OROLOGE ȘI BIJUTERII  
NAGYVÁRAD, Rimanczi (Áldós) utca 4.



Reparaturi speciale de orologe și bijuterii, pe lângă garanția. Atelier provăzut cu cele mai moderne mașini. Ține în depozit toate piesele constitutive existente de orologe. Asigurarea orologelor și a stielor dela orologe contra spargerii. Reparaturi de orologe de precizie. Prețuri ieftine. Lucrare excelentă.

(Or 100—60)



În lucrătorea electrotehnică și mecanică și Institutul concesionat de autorități de instalații electrice.

### ALFRED POLATSCHIK

Budapest V. str. Nagymező utca 64.

Se lucră: tot felul de instrumente chimice-fizice, monometre și executarea crevelor. Cântare de precizie pentru farmaciști, drogerii și aurari. Instalări de lumină și soner (clopoșele) electrice, telefon de casă pe lângă prețurile cele mai ieftine.

(Po 78—30)



Pentru curățirea mobilelor e cel mai bun reparatorul de mobile (Möbelreparator.) Se pot cumpăra tot în acest atelier.

### Stahl György

măsar artistic și de mobile

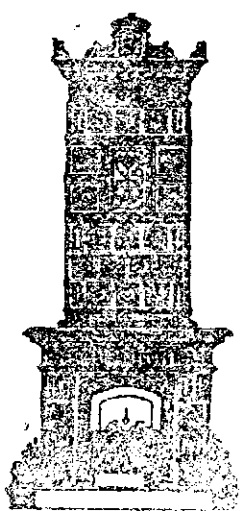
LUGOJ, str. Bisericeii nr. 15.

recomandă depozitul său bogat de

**mobile**

pentru chilii de dormit, sufragerii, camere pentru bărbați, garnituri de piele engleză, mobile de fer și alamă, căruțe pentru copii, icoani și oglinzi etc. Are

în depozit și mobile vopsite. (Sa 362—10)



(Sa 68-)

## Karl Schulleri

atelier de cuptoare,  
Sibiu, Târgul Fânului 7.

Execută:

### cuptoare cu căhăli

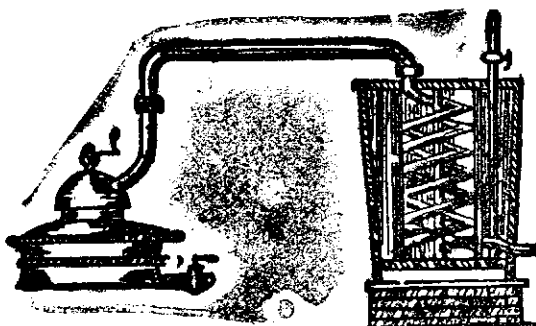
În toate colorile, precum și încălzite în forma Meissner și Kastel, îmbrăcate în căhăli. Deasemenea construiește cuptoare de fierț din căhăli albe și vișet.

Primesc și tot felul de reparaturi, ce se țin de bransa mea. Comandă primește și dl Victor Roth, prăvălie de coloniale, Sibiu, Strada Sării (Salzgasse) Nr.

## Hans Schuster fabrică de obiecte de aramă

ORĂȘTIE, Strada Spitalului.

Fabrică și liferează în cea mai excelentă execuție: **CAZANE** de fierț rachie, precum și garnituri complete pentru fabrici chimice, fabrici de bere, alcool și rachie, mai



Su 196-5)

departe vane de scaldat, — sobe pentru camere de baie, cazane și căldări cu vatră și în fine țevi de aramă roșie cu prețurile cele mai ieftine. Catalog trimis gratuit.

(Si 4-40)

## Unde

se pot cumpăra cele mai bune și elegante

**plaiere? numai**

la fabrica de plaiere **Gustav Schmidt**, SIBIU Piața-mare în palatul Bodenkredit

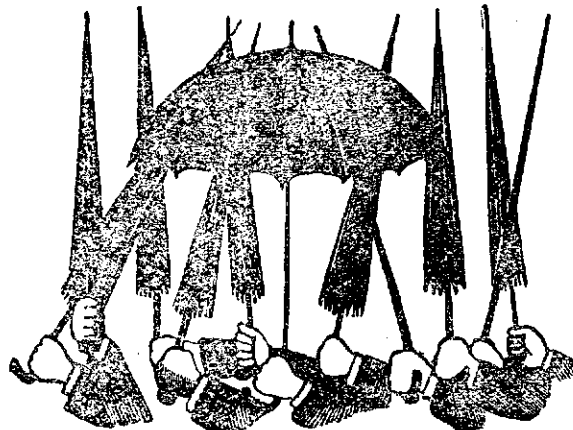
se pot afla noutățile cele mai moderne

**En-tout-cas**

și

**plaiere**

pentru dame și băieți în executare perfectă și estetică, de calitate cea mai bună **cu prețurile cele mai ieftine.**



Premlate cu medalie de aur.

## Roate de tors

Cea mai mare fabrică pentru articlii de lemn și de galanterie provăzută cu motor electric.

**Emil Krauss,**

SIBIU-Hermannstadt-Nagyszeben Margarethengasse nr. 5.

Execută cele mai bune roți de tors, din lemn bun și uscat, cu mers liniștit, pentru fiecare bucată se dă garanție.

**NOUTATE!** Roate de tors cu motor. **NOUTATE!**

Pentru aceste roate construiește motoare mari și mici. Asortiment bogat de totfelul de pipete, (trăgace) de vin.

Totodată îmi permit a aduce la cunoștința stim. mușterii că execut orice lucrări în bransa mea. Lucrări solide și ieftine. K 123

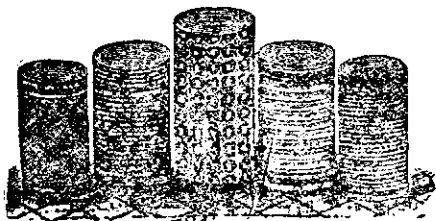
Fără nici un obligament de a cumpăra vă prezentăm cea mai bună mașină a secolului prezent, cel mai nou model de mașină de scris

## S. SMITH PREMIER

cu scrisoare vizibilă, provăzută cu cordea dublă în două culori, rubricatoare, cu aparat Tabulatus, angajament complet de litere, provăzută cu aparat adunător.

Agentia principală pentru Ungaria-de-Sud:

**ELSŐ DÉLMAGYARORSZÁGI SZÖNYEGHÁZ ÉS MODERN IRODABERENDEZÉSI VÁLLALAT.**



(Primul magazin de covoare și întreprindere de aranjament pentru birouri din Ungaria-sudică).

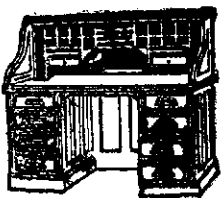
## Maitinszki Pál és T-sa

Temesvár-Belváros str. Jenő-herceg nr. 8.

Se primește orice soi de mașini de scris spre reparare completă, spre ținere în bună rânduială și spre curățire în baza unui legământ anual. Lucrări de dactilografie, copieri cu ajutorul mașinei dactilografice se execută cu prețurile cele mai ieftine. — Hectografe și totfelul de rechizite dactilografice fabricații americane-ingleze, cu prețurile cele mai convenabile.

In despărțământul de covoare se vând covoare veritabile de Persia, Smirna și totfelul de covoare cu prețuri foarte scăzute

(Ma 129-104)



## Anunț.

S'a deschis marea prăvălie de

modă pentru bărbați și copii

**CINTEA și HAU**

LUGOJ (Palatul reformat).

Avem onoare a atrage atențiunea on. public asupra prăvăliei noastre nouă și cu totul modernă, înzestrată cu marfa cea mai solidă și fină din patrie și străinătate, și astfel aranjată, încât suntem în plăcuta poziție de a satisface toate cerințele onor. public. În special suntem în plăcuta poziție a recomanda on. public specialitățile de albituri pentru bărbați, și de ghețe pentru bărbați, dame și copii. Rugându-ne de binevoitorul sprijin suntem



Cu stimă:

**Cintea și Hau**

Cl 99-60

... fine și mai elegante haine  
pentru bărbați și copii,

... potrivit și cel mai ieftin izvor de  
... pentru orice îmbrăcăminte se  
... află la

# MOSKOVITZ ZS.

(edificiul Teatrului)  
... sortiment bogat și cel mai  
... bun croi.

Atrag atențiunea binevoitoare a P. T.  
... precum și a d-ilor teologi și pedagogi  
... asupra îmbrăcămintelor „SAGUNA” făcut  
... se se poate cumpăra exclusiv nu-  
... precum și redingote și veste

... îmbrăcăminte cumpărată dela  
... străformă după măsura corpului  
... plată.

... nr. pentru oraș și comitat:  
... punțarea telefonului pentru P. T.  
... gratuită.

... din provincie se efep-  
... mentan.

(Mo 344-4)

Prima fabrică pentru lipit și tăiat cu autogen.

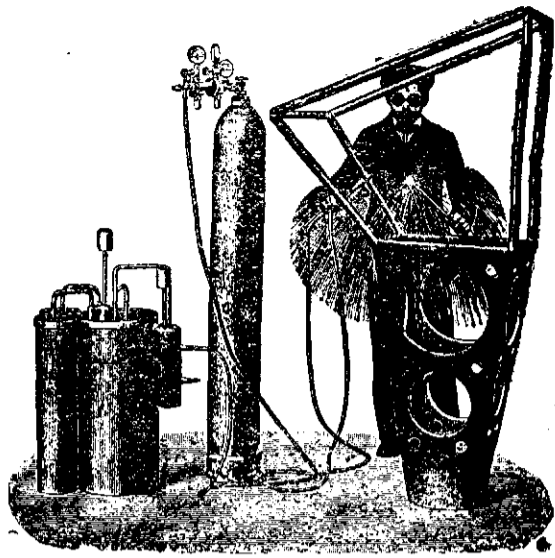
## Körmendy Ferencz és Tsa

BUDAPESTA, IX. ÜHóí út 117 szám.  
Telefon 20-59.)

Invenție ungurească, brevet propriu!

Pistolul cu pocnește! Pistolul nu se încălzește!

Specialități pentru aranjarea lipirei autogen.  
Primește spre lipire orice obiecte de fier și  
metal, precum și cazane, apoi execută re-  
citoare de apă, boilere și corpuri recitoare.



(Ko 199-120)

Folosește Doamnă

### „Crema Margit” a lui Földes

ca fața să-ți fie curată, tineră și plăcută

„Crema-Margit” este materia cea mai plăcută de înfrumusețare a doamnelor  
din elită și este cunoscută în toată lumea. Putere neîntrecută, stă în compunerea ei  
norocoasă, pielea o întinereste și rezultat favorabil se poate vedea în decurs de câteva ore.  
Deoarece „Crema-Margit” o imitează și falsifică, Vă rugăm a cere numai în cutii în-  
chise cu marca originală, pentru că numai pentru aceia își ia orice răspundere fabricantul.  
„Crema-Margit” e nestricăcioasă, nu conține untură, compoziție neamestecată,  
care în străinătate a produs mare senzație.

Prețul 1 cor. ◀ Săpun Margit 70 fil. ▶ Pudra Margit 1.20 cor.

FABRICA:

### Laboratoriul lui Földes Kelemen

(Fo 225-100)

A R A D.

# Hans Fabritius

inginer

(Fa 67-30)

## SIBIU, Reissenfelsgasse 11

primește executarea ori-cărui

### conduct electric

pentru diverse scopuri.

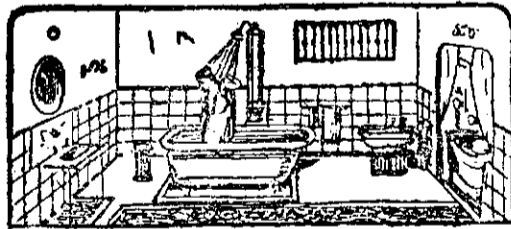
# EDUARD LEXEN,

## tinichigiu și antepriză de instalațiuni

Atelier: Strada Lungă Nr. 63.  
Brașov, Prăvălie: Strada Gâbel Nr. 2.

Telefon Nr. 334.

Se recomandă pentru pregătirea muncii de tinichigiu și galanterie la  
edificii, precum coperișe, și învelișuri de turn, ornamente de metal, vase  
pentru bucătărie, dulapuri pentru gheață, vase pentru spălat și altele.  
Specialist în apaducte la case, canalizări,  
conducerea de gaz de iluminat, și instalarea camerelor de baie



Lampe de carbid de totfelul  
Jela 3 coroane în sus. — —  
Engrosiștilor li-se dau rabat.  
Depozit bogat în vâni de  
scăldat, cămine, closete etc.  
Serviciu conștiințios. Prețuri  
moderate. Reparație promptă.  
29-100)

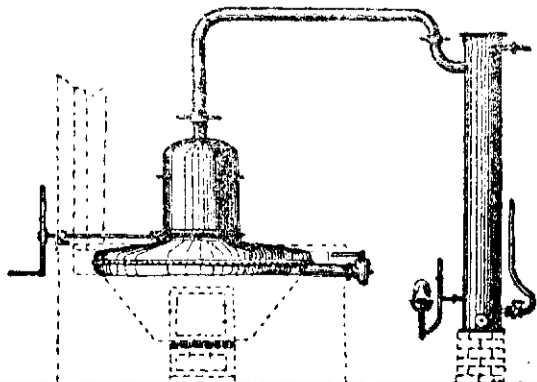
(Go 21-60)

# Arányi Adolf,

fabrică de obiecte de aramă  
Ujpest Lőrincz-u. 7. (în casa proprie.)

Fabrică și lîferează, în cea mai excelentă execuție: CAZANE de fier

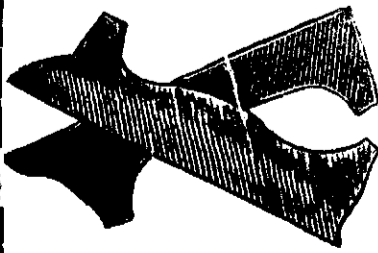
rachie, precum și  
garnituri com-  
plete pentru fa-  
briци chemice, fa-  
briци de bere, al-  
cool și rachie, mai  
departe vane de  
scăldat, — sobe  
pentru camere de  
bale, cazane și căl-  
dări cu vatră și în  
fine țevi de ară-  
mă roșie cu pre-  
țurile cele mai iefti-  
ne. Catalog tri-  
mit gratuit.



## J. Gottstein, fiul,

prăvălie de piele și  
accesorii pentru in-  
dustria de cojocărie,  
Nagyszeben, Kleiner Ring 5. curelărie și ciobotărie

Mare depozit de diferite piei lucrate în țară și străinătate. —  
Specialități de piele. Piele lucioasă și șurțuri de piele. Tălpi  
Vachè și opincl. Fețe pentru cisme și ghete. Ață pentru ma-  
șină și cusut. Sfoară de cusut  
albă și colorată. Tort diferit. —  
Păslă, barchet, pânză, tălpi de  
păslă și asbeth, garnitură de gumă  
și ciorapi de gumă. Șireturi și  
postav de curățit ghetele. Cule  
de lemn americane. Calapode  
pentru ghete și cisme. Cremă  
și lac și diferite articole.



## Bencsik Zsigmond în DEVA

Oferă: **Ghete americane și franceze** cusute cu mâna în atelierul propriu precum și **ghete gata**, format modern pentru bărbați femei și copii. **Galosi, ghete comoade și pentru gimnastică.** Mare magazin de gume renumite de Sullivan pentru tocuri la ghete și creme excelente. Ghete pentru picioare neregulate și bolnave le pregătesc după măsură. La comanda din provincie este destul a se trimite o gheată folosită. — Serviciu :: prompt ::



Re 318

### HOTELUL și OSPĂTĂRIA „MAGYAR KIRÁLY”

Am onoare a atrage atențiunea on. public asupra **hotelului și ospătăriei** mele, unde servesc cu vinuri curate, cu mâncări gustoase calde și reci.

Prețuri moderate! Serviciu conștiințios!  
Odăi curate!

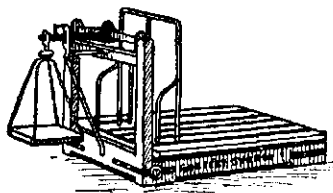
Recomandându-mă în atențiunea on. public, sunt cu toată stima:  
**Porczán Lajos,**  
ospătar.

Fond. în anul 1872.

## Rostély György urmașul lui Ziska

BUDAPEST, VI., Eötvös-u. nr. 51.

Vis-à-vis de gara de nord. Comunicație cu tramvaiul electric din orice parte.



Artelii pentru faur, fabrică de cântare pentru cereale și de balansuri centimale. Liferantul bursei de cereale și efecte din Budapesta. —

Reparațiile se execută ieftin și prompt.



Catalog de prețuri, cu provocare la ziarul „Românul”, se trimit gratis. —

Re 338-30

ATELIERUL  
DE FOTOGRAFIAȚI  
A LUI  
Cl 136-60

## Csizhegyi Sándor

Gluj-Kolozsvár, piața Mátyás király-tér nr. 26.  
(Lângă farmacia lui Hintz).

Aci se fac și se măresc cele mai frumoase *fotografii* deasemenea *acvarele, picturi în olei, specialități în pânze ori mătase*, cari prin spălare nu se strică. La firmă fiți cu băgare de seamă să n'o confundați, Cluj (Kolozsvár), Piața Mátyás király-tér nr. 26, lângă farmacia lui Hintz, — Referindu-vă la acest ziar veți avea favor în prețuri.

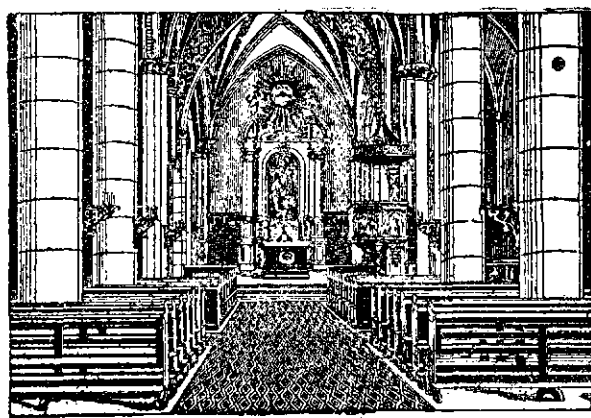
De aproape 50 de ani renumita firmă

## Heldenberg

din Sibiu str. Cisnădiei 9  
este cel dintâi și unicul magazin de pianuri și harmoniuri al Transilvaniei, al cărei proprietari sunt specialiști în construirea pianurilor și au și diplomă de conservator. Iși recomandă la caz de lipsă de

### pianine, pianuri și harmoniuri,

instrumentele alese cu pricepere dela cele mai bune firme cu cele mai ieftine prețuri de fabrică pe lângă deplină garanță.  
(Re 321-30)



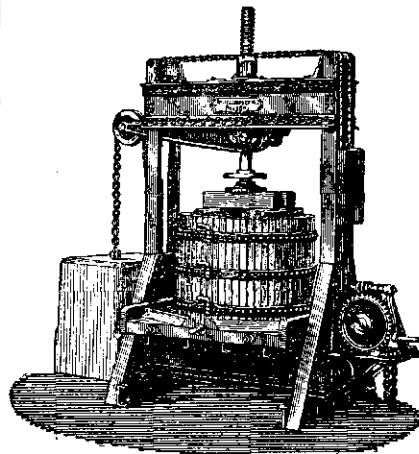
## GAÁL JÓZSEF

măsar,

Nagyvárad  
Csengeri utca 2.

Liferează cu preț ieftin articole de măsurie pentru biserici școli, farmacii, prăvălii și birouri cu prețuri foarte ieftin Trimite la dorință planul și nota cheltuelilor. — La comanda mai mare scădere de preț. Ga 51—

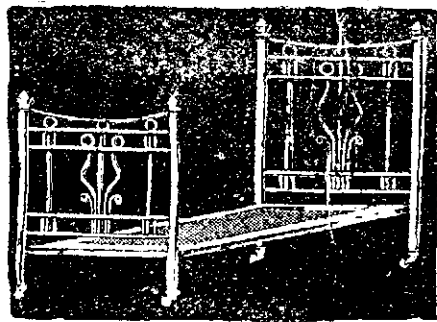
## Feitzelmayer Károly FUNDAT în a. 1831. Pozsony.



Fabrică pentru totfelul de mașini și aparate de specialitate pentru vinicultură și pivnițerie, calitatea cea mai bună, din materialul cel mai bun; mașini-aparate pentru altoirea viței de vie, teascuri pentru struguri și poame, mori pentru zdrobirea strugurilor, pompe pentru tragerea vinului și a altor lichide.

Fabricațiile mele excelente întrec orice alte fabricații slabe ce se vând în prăvălii.

Catalog de prețuri ilustrat cu provocare la ziarul „Românul” se trimite franco.  
(Re 135-16)



### Totfelul de mobile de fier și matrațe de fir

cu cadru de lemn și fier precum și PATUL-MASĂ brevetat, care ziua se poate întinde ca masă, iar noaptea ca pat, se pot procura cu prețuri ieftine dela

fabrica de mobile de fier a lui  
**Wertheimer Géza**  
Losoncz, Tugár-tér 3.

(Ve 167-15)

Comandele cu poșta conștiințios și punctual.

Premiat cu medalia de aur.

Fondat: 1867.

## EMERICH BOKODY și FIUL

Atelier de colorat și fabrică de curățire pe cale chimică  
SIBIU—NAGYSZEBEN strada Sag nr. 32.

Recomandă colorarea și curățirea pe cale chimică a hainelor de dame și bărbați, perdelelor, lucrurilor brodate și de mână etc. în bucate gata sau desfăcute deolaltă, pe lângă o executare conștiințioasă și recunoscută de solidă.

Am introdus: desinfectarea și curățirea penelor, la caz de urgență în timp de 12 ore. (Bo 92-30)

Haine de doliu se execută cât se poate de repede.

Stofele alese de Direcțiune lucrate după classă primă.

## Gheorghe Szöcs

croitor civil și militar român, Brașov  
strada Mihael-Weiss nr. 10 (casa proprie).

TELEFON: 488.

TELEFON: 488.

Deposit de cele mai nouă stofe  
indigene și din străinătate.

Serviciu prompt!

Prețuri solide!

So 306-20

Uniforme pentru studenți cele mai bune și mai durabile.

## Schwalb Adolf fia Vilmos

tinichigiu și mier.

Budapest, VII. Verseny-u. 8.

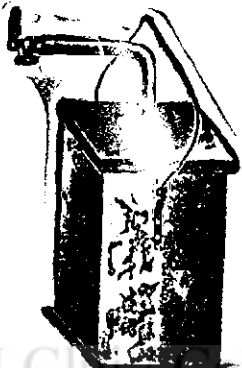
(Colțul străzii Murányi)

Pregătește toffelul de lucrări de tinichigiu, articole pentru bucătărie și gospodărie, unelte pentru stupărie, vase pentru miere. Fabricate de specialitate: măsuri de litru din tinichea albă ori nickel, canoane pentru olei, lack ori pe-

cle, lămpi de carbid  
articole tehnice.

te pentru bani.

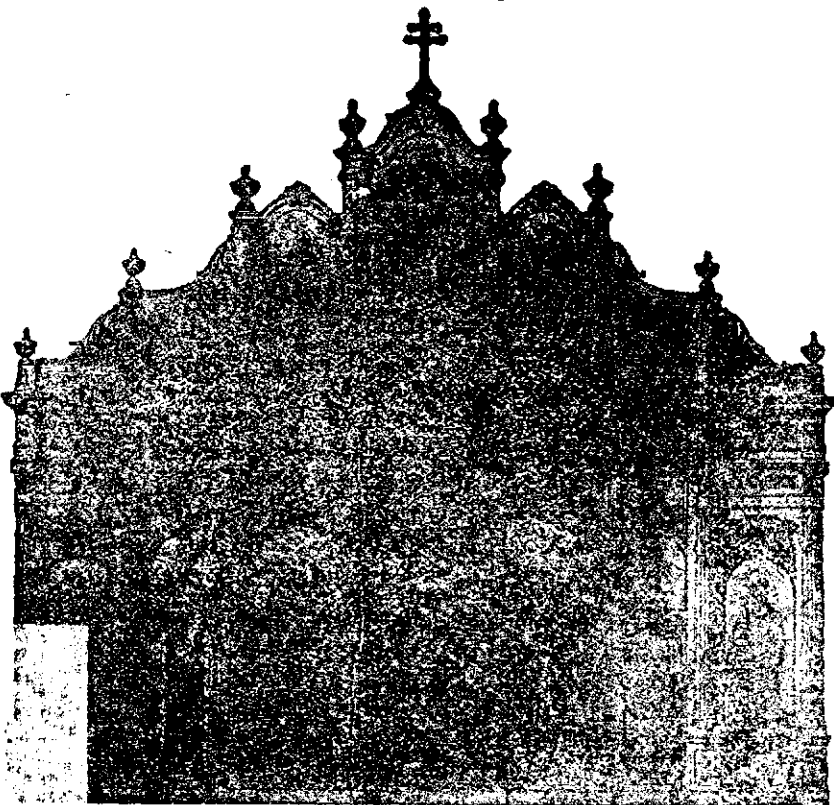
rimite gratuit și franco.



## Schmidt János succesor Schmidt Ferencz

Institut pentru ridicarea altarelor în

Budapesta, Köbányai-ut 53.



Pregătește: altare, amvoane, cripte, statui sfinte și regul aranjament bisericesc, în orice stil, conform tenziunilor artistice și pelângă prețuri convenabile.

recomandă ca specialist, de München la renovarea altarelor vechi. Planuri și cataloage trimite gratuit precum și primirea muncii o face pe speșele sale proprii.

Prețuri moderate.

Condiții favorabile de plată.

(SI 160-60)

Cel mai bun și mai ieftin izvor de cumpărat

Cel mai mare asortiment în

### pălării de domni și copii

numai fabricații veritabile în cele mai moderne colori și fason elegant, — apoi în

### Cilindre și Claque-uri la

### Gustav Schuster succesorul, Sibiu—Nagyszeben.

Grosser Ring 17.



Specialitate: fabricație proprie de pălării pentru țărani români și sași.

So 26-15

Am onoare a aduce la cunoștința on. public, că sub. firma

## Lantos magazin de concurență

din nou am deschis în Arad. str. Weitzer János nr. 9.

o prăvălie de modă pentru femei și bărbați  
precum și o prăvălie de mărunțișuri,

unde se capătă cu prețuri ieftine de concurență tot felul de lănării, articole de modă, pânzării, cordele, dantele, ciorapi.

Rog și pe mai departe binevoitorul sprijin al on. public.

Năzuința mea principală, ca și în trecut, va fi, că prin prețuri ieftine, material bun și prin serviciu prompt să câștig deplina mulțumire a on. mei mușterii.

Cu distinsă stimă:

LANTOS JOZSEF

La 282-3

Arad. str. Weitzer János nr. 9.

### CEL MAI BUN ȘI MAI IEFTIN ASORTIMENT

pentru procurarea ornamentelor bisericești, pentru toate bisericile gr. or. române și sârbești.

Anume: Odăjdii colorate și negre, acoperiminte, prapori mari, steaguri pentru biserici, candelă, cruci, baldachin, ripide, icoane sfinte, icoane ruse și de toffelul, icoane istorice, etc. etc.

(1 208-15)

În atelierul meu pregătesc cel mai bogat iconostas și morminte sfinte pe lângă prețurile cele mai avantajoase.



### Cele mai moderne pălării preoțești.

Haine pentru domni preoți, brăne și camilafce. Pregătesc bine și prompt vestimenta preoțești, căci am un croitor foarte isteț. La dorință dau detalii și toffelul de modele. Asigur cumpărătorii mei, că vor fi serviți în modul cel mai bun, căci am numai materie de prima calitate și cea mai bună, dar vând mai ieftin ca ori unde în alt loc Comandele ezece momentan în modul cel mai prompt și conștiințios

CATALOG ILUSTRAT TRIMIT GRATUIT.

Cerând comande abundante, rămân cu stimă

## Nicola Ivkovic, Ujvidék

Strada Duna nr. 10, (Casa proprie.)

